

Mediace jako nástroj řešení konfliktů

Případ občanské války v Libérii

VILÉM ŘEHÁK

Mediation as a Tool for Conflict Resolution: A Case Study of the Civil War in Liberia

Abstract: The present study deals with mediation as a possible tool for peaceful conflict resolution. Mediation is a non-violent intervention of a third party in a conflict. It is aimed at finding a solution to the conflict that would be acceptable for both sides, which are incapable of finding such a solution on their own. The existing theoretical frameworks of mediation analyse mainly its static aspects. Thus the author seeks to analyse its dynamic aspects and define the necessary conditions which may lead to a peaceful resolution of a conflict. As an example, the article presents a case study based on the civil war in Liberia, which lasted more than six years. It took several rounds of mediation and thirteen signed peace accords until a peace resolution of the first civil war was finally achieved. Through his qualitative comparative analysis (QCA) of these peace accords, the author concludes with a general assessment of mediation for peace resolutions of African conflicts.

Keywords: mediation, conflict resolution, conflict management, civil wars, Liberia, African conflicts, qualitative comparative analysis.

Konec studené války a bipolárního rozdělení světa přinesl na africký kontinent nejistotu. Starý řád představovaný jednostrannými režimy s podporou jednoho ze zneprátelejších bloků padl a nový řád v podobě pluralitních demokratických režimů se podařilo nastolit jen někde. V řadě afrických států naopak vedl pád starého řádu ke kolapsu státu, následný boj o politickou a ekonomickou moc oživil latentní antagonismy a vedle dlouholetých konfliktů například v Angole, Mosambiku či Súdánu se rozhořely nové konflikty například v Sieře Leone, Libérii, Somálsku, Burundi, Konžské republice, Zairu/Demokratické republice Kongo či v Côte d'Ivoire. K podobnému vývoji došlo i na jiných kontinentech, nejen v Africe. Jestliže čtyřicet let studené války vyprodukovalo 241 konfliktů (Bercovitch 1999: 131), pak první desetiletí po konci studené války zaznamenalo hned 110 konfliktů (Uppsala Conflict Data Project, citováno podle Waisové 2005: 45). Statistika Konfliktbarometer (Waisová 2005: 45) pro přelom století uvádí každoročně 12 až 13 otevřených válek, ke třiceti vážným krizím, kolem padesáti krizí a kolem sedmdesáti latentních krizí – tj. v součtu každoročně přes sto padesát konfliktů ve světě.

Většina válečných konfliktů po roce 1990 se již neodehrává mezi státy, ale uvnitř států, přesto s dalekosáhlými dopady na okolní země a celé regiony (dochází k regionalizaci konfliktů, tzv. kontaminaci; Zartman 1999: 5). Není proto příliš překvapivé, že se

do vnitřních konfliktů zapojují i další státy, některé přímou podporou jedné ze stran, jiné jako prostředníci snažící se nalézt kompromisní řešení vedoucí k ukončení konfliktu (tzv. mediátoři).

Jedním z takových vnitrostátních konfliktů byla i občanská válka v Libérii. Předmětem této analýzy bude třináct mírových smluv uzavřených v průběhu mírových jednání v Libérii v letech 1990 až 1996. Jednání o mírových smlouvách lze rozdělit do čtyř oddělených kol, v jejichž rámci byla původní smlouva během dalších jednání upravována a doplňována, než mírová jednání definitivně ztroskotala a bylo zahájeno nové kolo jednání. I přesto docházelo k drobným, leč podstatným posunům již v rámci těchto jednotlivých kol, a proto budou všechny mírové smlouvy zkoumány v rámci komparace jako samostatné případy. Stať si klade za cíl analyzovat průběh mediace podle jednotlivých mírových smluv, kdy budou sledovány čtyři nezávislé proměnné (reprezentativnost procesu mediace, prosazení požadavků jednotlivých aktérů, vliv mediátora, nestrannost mediátora) a závislá proměnná, tedy jak dlouho byla mírová dohoda po svém podpisu dodržována. Z vymezení nezávislých proměnných je odvozena výchozí teze, že *mediace jako nástroj řešení ozbrojených konfliktů může uspět za předpokladu, že mírová smlouva bude projednávána a podepsána za účasti všech hlavních stran konfliktu, bude všestranným kompromisem bez asymetrických důsledků pro jednotlivé účastníky, bude výsledkem nestranné aktivní činnosti mediátora a bude taktéž výsledkem vysoké míry angažovanosti mediátora jak během jednání, tak (především) v době naplňování mírové dohody.* Cílem statí je identifikovat odlišnosti v uvedených proměnných během třinácti mírových smluv a na základě analýzy těchto odlišností stanovit možné předpoklady pro úspěch mediace jako nástroje řešení konfliktů. Na závěr statí by tak měla být potvrzena, anebo vyvrácena výchozí teze.

MEDIACE JAKO NÁSTROJ ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ

V nejobecnější rovině je mediace součástí širšího pole tzv. *conflict managementu* (zvládání konfliktů). Mírové řešení konfliktů lze rozdělit do tří základních typů: negociace (dohoda bojujících stran s možnou pasivní pomocí třetí strany formou tzv. dobrých služeb), mediace (dohoda bojujících stran zprostředkovaná třetí stranou) a mezinárodní rozhodčí či soudní řízení (závazné rozhodnutí třetí strany). Mezi prvními dvěma typy řešení existuje úzká provázanost: mediace je pokračováním negociace jinými prostředky, pokud strany konfliktu nejsou ochotny nebo schopny najít společnou řeč (Bercovitch 1999: 127), současně však mediace může být základem pro nové kolo negociací, pokud se třetí straně podaří odblokovat neprůchodnost komunikačních kanálů. Mediátor musí být natolik důvěryhodný, aby jej strany jako mediátora přijaly, musí být natolik schopný, aby našel kritická místa a případné řešení přijatelné pro obě strany, a musí být natolik silný, aby přesvědčil obě strany nejen k přijetí tohoto kompromisního řešení, ale především k jeho pozdějšímu dodržování. Přestože mediátor může a musí mít nad průběhem mediace kontrolu, ve skutečnosti jsou to strany konfliktu, kdo průběh mediace kontrolují a kdykoliv mohou její pokračování odmítnout, získají-li pocit, že mediátor dostatečně nezohledňuje jejich zájmy. Mediáci tedy stručně můžeme definovat jako „*intervenci třetí strany do konfliktu, která není založena na užití síly a není vedena s cílem pomoci jedné straně k vítězství, ale naopak s cílem pomoci nalézt oboustranně přijatelné řešení, jež nejsou válčící strany schopné nalézt vlastními silami a které současně bude vyhovovat i mediátorovi*“ (Touval – Zartman 1996: 427). Jde o „*ad hoc pomoc nezúčastněné třetí strany, která se bez použití síly nebo právních prostředků snaží změnit vnímání a chování obou stran konfliktu*“ (Bercovitch 1999: 130).

U šesti z deseti konfliktů během studené války došlo k nějaké formě mediace (Bercovitch 1999: 131) a není důvodu domnívat se, že by tomu tak nemělo být i nadále. Spíše naopak, charakter vnitrostátních konfliktů je často takový, že jde o hru s nulovým součtem. Jediným žádoucím výsledkem je pro bojující strany mocenské ovládnutí země, ať již

ve smyslu formálním (získání vlády nad celou zemí, dosažení autonomie, odtržení části území), nebo ve smyslu ekonomickém (pokračovat v konfliktu a zneužívat situace válečné ekonomiky k osobnímu obohacení). Podobný charakter konfliktu často možnost jakékoliv dohody limituje. Bez zásahu třetí strany, která může bojující strany navést k jiné optice nahlížení na konflikt, je tak řešení řady konfliktů v podstatě nemožné.

Mediace jako možný nástroj řešení konfliktů se v literatuře začíná objevovat přibližně v 80. letech minulého století a spíše izolovaně. Literatura věnující se tomuto tématu (například Touval – Zartman 1996; Zartman – Rasmussen 1999; Zartman – Fauré 2005) se ovšem věnuje spíše statickým aspektům mediace, jako je její načasování v různých stadiích intenzity konfliktu, spektrum možných aktérů mediace konfliktů, jejich motivace k mediaci, techniky mediace (komunikace, formulace, manipulace) a etická dilemata spojená s činností mediátora. Řada studií se zabývá vztahem mezi způsobem uzavření míru (vojenské vítězství, mírový zásah, mírová dohoda), případně mezi charakterem režimu a války a délkou trvání míru (viz například Fortna 2004; Gurses – Rost – McLeod 2005). Poněkud stranou zájmu zůstávají dynamické aspekty mediace, tedy především její průběh a výsledky. Přitom pro úspěch mediace není ani tak podstatné, kdo je mediátorem a z jakých důvodů, jako spíše právě to, jak samotná mediace probíhá, za jakých podmínek a jaké jsou její výsledky. Tento závěr jednoznačně podporuje průběh první občanské války v Libérii (1989–1996), kdy třetí stranou (třetími stranami) zprostředkovaná jednání probíhala po celých více než šest let války, během nichž bylo podepsáno třináct mírových smluv. Životnost většiny z nich však byla v řádu týdnů či několika málo měsíců, teprve poslední mírová dohoda přinesla do země velice křehký mír, který vydržel více než dva a půl roku a umožnil uspořádat volby. Bohužel mezinárodní společenství po volbách nechalo jejich vítězi Charlesi Taylorovi v podstatě volnou ruku, což mu umožnilo mírovou smlouvu dříve či později ohnout ke svému prospěchu. To vedlo v roce 1999 k vypuknutí druhé občanské války, kterou však primárně nezavinila sama mírová smlouva, ale absence dohledu mezinárodního společenství nad jejím dodržováním. Tento postoj ostře kontrastuje s maximálním úsilím, které mezinárodní společenství věnovalo dosažení podpisu této dohody a uspořádání voleb. Z pohledu mediace lze proto smlouvu z roku 1996 považovat za úspěšnou, protože znamenala na téměř tři roky ukončení bojů. Nabízí se proto otázka, v čem tato třináctá smlouva byla odlišná od předchozích dvanácti, které déletrvající ukončení bojů do Libérie nepřinesly.

METODA: KVALITATIVNÍ KOMPARATIVNÍ ANALÝZA

Analýza bude provedena metodou kvalitativní komparativní analýzy (*qualitative comparative analysis, QCA*). Jde o specifickou vědeckou metodu, kterou lze využít v rámci komparativní případové studie pro komparaci středně velkého počtu případů, obvykle mezi deseti a třiceti (Kouba 2010: 72). Právě tento typ výzkumu představuje i analýza mediace v liberijské občanské válce. Do společenských věd převedl tuto metodu americký sociolog Charles Ragin v roce 1987 jako nový postup stojící na pomezí kvantitativních statistických metod a kvalitativních případových studií. Ragin se touto metodou pokusil zachovat přednosti a současně eliminovat nedostatky obou přístupů. QCA je střední cestou mezi statistickými přístupy, které zdůrazňují vztahy mezi proměnnými a snaží se o strukturální vysvětlení, a případovými studii, které zdůrazňují specifické aspekty jednotlivých případů (Ragin 1987: 71). Jinými slovy jde o nalezení střední cesty mezi snahou o komplexnost výzkumu a snahou o zobecnění jeho výsledků (Ragin 1987: 84). I přes toto hledání střední cesty nicméně QCA zůstává kvalitativní metodologií (Wagemann – Schneider 2010: 377).

QCA využívá tzv. booleovské algebry, tedy systému matematické logiky založeného na třech základních operátorech: A, NEBO a NE. V praxi metoda vypadá tak, že výzkumník na základě své znalosti daného tématu stanoví nezávislé proměnné, resp. v souladu se standardní terminologií (Schneider – Wagemann 2010: 404) příčiny (*condition*), dále

stanoví závislou proměnnou, resp. výsledek (*outcome*) a zkoumá vztah mezi jednotlivými příčinami a výsledkem. Každé příčině a výsledku je přiřazena hodnota 1 či 0 podle toho, zda v daném případě je příčina přítomna a zda je výsledek přítomen. Následuje sestavení pravdivostní tabulky (*truth table*), kdy každý řádek tabulky představuje jednu logicky možnou kombinaci všech příčin a následně je v každém řádku uveden počet případů pro danou kombinaci a převládající typ výsledku pro danou kombinaci. Následně jsou vyhledány kombinace vedoucí k pozitivnímu výsledku (1) a logickými operacemi (jejich představení blíže v analýze výsledků) jsou nalezeny kombinace příčin vedoucí k pozitivnímu výsledku, tzv. *formule řešení* (*solution formula*). Výsledek totiž obvykle nemá jedinou příčinu a stejně tak se obvykle jedná o kombinaci příčin, nikoliv o jednu izolovanou příčinu (Ragin 1987: 27). Posledním základním krokem je pak identifikace nutné a postačující podmínky. Nutná podmínka znamená, že pozitivní výsledek nutně vyžaduje existenci dané příčiny, neznámá to ovšem, že existence této příčiny musí nutně vždy vést k pozitivnímu výsledku. Postačující podmínka znamená, že existence dané příčiny nutně vede k pozitivnímu výsledku, neznámá to ovšem, že by pozitivní výsledek byl podmíněn právě jen a pouze touto příčinou, může jej vyvolávat i jiná příčina (Karlás 2008: 72–73). Příčina může být současně nutnou i postačující podmínkou, i když vzhledem ke komplexnosti sociální reality je to spíše nepravděpodobné, naopak příčina sama o sobě nemusí být ve vztahu k výsledku ani nutnou, ani postačující podmínkou.

Výhodou QCA je její holistický a analytický přístup, který umožňuje využít velké množství případů a postihuje komplexní kauzální vztahy mezi příčinami (Ragin 1987: 121 an.). Jednotlivé případy jsou pojímány jako konfigurace analyticky významných dílčích charakteristik (Wagemann – Schneider 2010: 380). Od svého představení prošla QCA dynamickým vývojem a řadou modifikací, adaptací a doplnění. Původní metoda je dnes označována jako tzv. *crisp-set QCA* (*csQCA*), existují i další varianty označované jako *fuzzy-set QCA* (*fsQCA*), které se snaží překonat nutnost operacionalizace příčin a výsledku v binární soustavě 1/0 (Ragin 2000). Existuje také varianta *multi-value QCA* (*mvQCA*) (o jednotlivých variantách viz Wagemann – Schneider 2010: 388). Předložená stať využívá původní metody *csQCA*.

Empirická data týkající se první občanské války v Libérii, která budou sloužit k určení hodnoty jednotlivých příčin i výsledku, jsou převzata z periodika *Keesing's Record of World Events*, z prvního čísla periodika *Accord* věnovaného Libérii, především kapitol „Chronology“, „Key Actors“ a „Key Texts and Agreements“ (Carl – Armon 1996), ze studie „Power-sharing and Peacebuilding in Liberia“, především z tabulky „Comparison of the Agreements Across Time: 1990 to 2003“ (Dupuy – Detzel 2007: 20 an.) a z kapitoly „Liberia: From Bloody War to a Warlord State“ v knize *Agents, Motives and Instruments: An Atlas of African Conflicts*, především z tabulky „Parties in the Liberian Civil War“ (Lehtinen 2002: 147).

VYMEZENÍ PROMĚNNÝCH

V analýze sledujeme vliv čtyř příčin (nezávislých proměnných): reprezentativnost procesu mediace (R), prosazení požadavků jednotlivých aktérů (P), vliv mediátora (V) a nestrannost mediátora (N). Tyto čtyři proměnné byly vybrány z důvodu jejich předpokládaného dopadu na úspěch mediace. Za první lze předpokládat, že pokud některý z aktérů konfliktu nebude součástí mírových jednání, nebude mít ani zájem na dodržení mírové dohody, jejíhož vyjednání se neúčastnil. Za druhé lze předpokládat, že pokud byly splněny požadavky pouze některých účastníků jednání, ostatní účastníci nebudou mít zájem na dodržení dohody, pokud nereflektuje jejich zájmy. Za třetí lze předpokládat, že úspěch jednání se může odvíjet od vlivu třetí strany a jejího tlaku na jednotlivé aktéry spojeného s různými hrozbami či pobídkami, které mohou změnit či vyvážit rozložení sil v terénu. Za čtvrté lze předpokládat, že roli hraje také nestrannost mediátora především s ohledem na vybudování důvěry mezi stranami konfliktu. Byly zvažovány další dvě proměnné

(poměrná síla nejsilnějšího aktéra a přítomnost kontrolních a sankčních mechanismů v mírové dohodě), které nakonec nebyly do analytického rámce zahrnuty. Síla nejsilnějšího aktéra se ve vztahu ke stanoveným čtyřem proměnným jeví jako méně důležitá, protože silný mediátor za použití manipulativních technik a silných hrozeb může donutit k jednání všechny aktéry konfliktu bez ohledu na jejich aktuální sílu. Rozložení sil v terénu je proto pojímáno jen jako součást první proměnné s cílem identifikace klíčových aktérů. Podobně přítomnost kontrolních a sankčních mechanismů může napomoci naplnění mírové dohody, nicméně není to nutná podmínka. Lze si hypoteticky představit situaci, kdy například Rada bezpečnosti OSN svou rezolucí rozhodne o udělení sankcí za porušování mírové dohody, která byla uzavřena pod dohledem OSN, a bude vycházet například ze zpráv svých agentur či nevládních organizací, aniž by mírová dohoda obsahovala jakékoli kontrolní mechanismy a sankce byly přímou součástí dohody. Problémem tohoto přístupu je ovšem značná časová prodleva mezi porušením dohody a realizací sankcí.

V případě první příčiny, kterou je *reprezentativnost mediace (R)*, bude zkoumán počet významných aktérů konfliktu a jejich relativní síla na bojišti ve vztahu k tomu, kdo se účastní mírových jednání a podpisu dohody. Pozitivní hodnoty 1 bude dosaženo v případě, že se jednání zúčastní všichni relevantní aktéři konfliktu, negativní hodnoty 0 pak bude dosaženo v opačném případě, kdy jednání bude probíhat bez některého či některých relevantních aktérů.

V případě příčiny nazvané *prosazení požadavků aktérů (P)* bude zkoumán obsah mírové dohody ve vztahu k veřejně proklamovaným požadavkům jednotlivých aktérů. U takto definované příčiny lze oprávněně namítnout, že implicitně předpokládá shodu mezi požadavky veřejně proklamovanými a skutečnými a že pravděpodobně nemá šanci postihnout situace, kdy některá ze stran konfliktu je přesvědčena o svém vojenském vítězství a preferuje pokračování ozbrojeného boje před kompromisní dohodou. Jednání o mírové dohodě pak může být pouze taktickým manévrem. Lze předpokládat, že tato příčina bude úzce provázána s další příčinou – *mírou vlivu mediátora*: silný mediátor pod hrozbou sankcí bude schopen přinutit k jednání i silného aktéra konfliktu. Dále lze předpokládat, že tento aktér, který fakticky žádnou dohodu nechce, veřejně vyhlásí takové požadavky, které budou pro ostatní strany či mediátora samého jen obtížně přijatelné, a tudíž mírová dohoda přijata nebude. Ve skutečnosti tak veřejně proklamované požadavky budou v souladu s faktickým zájmem tohoto aktéra žádnou dohodu neuzavřít, případně se odvolat na to, že dohoda nerespektuje jeho požadavky, a tudíž se jí nebude vázat. Pozitivní hodnoty 1 bude dosaženo v případě, že dohoda bude splňovat zásadní požadavky všech aktérů s případnými oboustrannými kompromisy, v opačném případě bude dosaženo negativní hodnoty 0.

V případě příčiny nazvané *vliv mediátora (V)* bude zkoumán vztah třetí strany (třetích stran) k průběhu jednání, k podobě mírové smlouvy a k vývoji po podepsání mírové dohody. Mezi hlavní atributy této proměnné tak bude patřit míra aktivní účasti mediátora, forma užitých technik a pobídky a sankce učiněné třetí stranou. Pozitivní hodnoty 1 bude dosaženo v případě aktivního přístupu mediátora za použití hrozeb *hard power* (vojenský zásah), *soft power* (ekonomické sankce, omezení pohybu...) či pobídek (ekonomická pomoc, obchodní smlouvy...), jimiž se bude snažit změnit vnímání konfliktu a sázky zúčastněných stran. V případě pouze pasivního přístupu mediátora bude dosaženo hodnoty 0.

V případě příčiny nazvané *nestrannost mediátora (N)* bude zkoumán vztah třetí strany (třetích stran) k válčícím stranám a k probíhajícím jednáním. Pozitivní hodnoty 1 bude dosaženo v případě, kdy mediátor působí nestranně ve snaze nalézt neutrální řešení konfliktu. Pokud mediátor bude vědomě podporovat některou ze stran konfliktu, bude dosaženo hodnoty 0. V tomto případě již není relevantní, zda je mediátor vědomě stranický od počátku, nebo se až v průběhu jednání přiklání na stranu některého z aktérů, stejně jako není podstatné, zda se mediátor přiklání na stranu nejsilnější skupiny, což

zvyšuje pravděpodobnost ukončení konfliktu, nebo naopak proti ní a vyvažuje slabost ostatních aktérů, což naopak s největší pravděpodobností konflikt prodlouží a zintenzivní.

V případě výsledku (závislé proměnné), kterým je *trvání mírové dohody (M)*, bude zkoumáno, jak dlouhou dobu vydržela mírová dohoda mezi bojovými stranami a jak dlouhou dobu trvalo období bez ozbrojených střetů. Zatímco stanovení referenčních bodů u příčin vychází z logických předpokladů dopadů různých modelových akcí, stanovení hodnot výsledku bude vycházet z empirických dat. Gurses et al. (2005: 18) rozlišují ve své studii o vztahu mediace a míru mezi krátkodobým a dlouhodobým úspěchem mediace. Krátkodobě je mediace úspěšná, pokud ukončí boje a pokud přivede bojující strany k jednáním. Dlouhodobě je mediace úspěšná, pokud zajistí dlouhodobě trvajícím mír. Zajištění dlouhodobého míru je nicméně primárně odvislé od ukončení bojů, zahájení jednání, dosažení mírové dohody a její implementace pod dohledem mezinárodního společenství. Z našeho pohledu a vzhledem k tématu stati se proto spíše zaměříme na krátkodobý úspěch mediace. Dále bude využita studie, v níž Virginia Fortna (2004) zkoumá, zda přítomnost mezinárodních mírových misí zajišťuje delší trvání míru oproti situaci, kdy mezinárodní mírová mise přítomná není. Pro stanovení referenční hodnoty byla využita příloha této studie s přehledem zkoumaných případů (Fortna 2004: 288–290). U 115 zkoumaných případů je uvedeno datum uzavření příměří, datum obnovení bojů a charakter mírové operace. V celkem 47 případech došlo k obnovení bojů, ovšem doba od uzavření míru k obnovení bojů je velmi různorodá, od dvou měsíců po více než dvacet šest let. Z uvedených 47 případů je průměrná hodnota trvání míru před návratem konfliktu 74 měsíců, středová hodnota mediánu je 39 měsíců. Tyto hodnoty jsou ovšem značně ovlivněny několika případy velmi dlouhého míru před obnovením bojů, a lze důvodně předpokládat, že obnovení bojů po desetiletí(ch) míru již s největší pravděpodobností není v důsledku předchozího konfliktu a jeho řešení, ale v důsledku nových faktorů, byť mohou vyplývat z hlubších historicko-společenských příčin. Pro stanovení referenčních hodnot proto odstraníme případy, kdy došlo k obnovení konfliktu po více než deseti letech. Průměrná hodnota zbylých 35 případů je pak 32 měsíců, hodnota mediánu je 28 měsíců. Současně je třeba vzít v úvahu, že poměr případů trvalého míru proti případům obnovení konfliktu je 68:47. Referenční hodnotu 28 měsíců tedy můžeme brát jako kritické období, kdy statisticky dle střední hodnoty dochází k obnovení konfliktu, přičemž je ale pravděpodobnější, že k obnovení konfliktu spíše nedojde než dojde. Pokud mírová smlouva vydrží 28 měsíců, lze ji pokládat za úspěšnou, protože bylo dosaženo krátkodobého pozitivního výsledku mediálních snah. Tyto případy jsou označeny hodnotou 1; pokud mírová smlouva zkrachovala dříve než za 28 měsíců, jsou případy označeny hodnotou 0.

Vzhledem k tomu, že studie se bude zabývat pouze jedním konfliktem, byť tento konflikt poskytuje rozsáhlý materiál třinácti mírových smluv, budou závěry, které z analýzy vyjdou, nutně pouze dílčí. Množství možných kombinací příčin převyšuje třináct mírových smluv, a tak řada možných kombinací v liberijské občanské válce nebude mít žádný případ. Tato stat' si ovšem nedělá nárok na úplnou analýzu příčin úspěšné mediace v občanských válkách, nýbrž směřuje k tomu, aby naznačila možnou cestu pro studium dynamických aspektů mediace v jednotlivých konfliktech a naznačila možnou metodologii pro výzkum tohoto jevu. Tato metodologie by měla být podrobena kritické diskusi a následně aplikována na další konflikty tak, aby spektrum případů bylo širší a závěry z této dílčí stati mohly být potvrzeny, upraveny či vyvráceny; případně pak celá metodologie odmítnuta.

HISTORICKÉ POZADÍ PRVNÍ OBČANSKÉ VÁLKY V LIBÉRII

Liberijská politika byla od vyhlášení republiky v roce 1847 ovládána jedinou stranou *True Whig Party*, která sdružovala takzvané Amerikanoliberijce, tj. potomky osvobozených amerických otroků a otroků osvobozených z otrokářských lodí chycených u břehů

západní Afriky. Tato skupina představovala pět procent liberijské populace, která ve svých rukou držela veškerou politickou a ekonomickou moc, zatímco zbylých 95 % obyvatel země byli občané druhé kategorie. Tento model vlády přetrvával celých sto let a teprve po druhé světové válce se za vlády prezidenta Williama Tubmana začíná měnit – politika unifikace zahrnuje začlenění původních obyvatel do přistěhovalecké komunity, jejich vzdělávání a vytváření nové vrstvy domorodé inteligence, jejich zapojení do administrativy ne nepodobné britské koloniální nepřímé správě, budování infrastruktury nebo rozšiřování volebního práva. V podobném duchu pokračoval i jeho nástupce William Tolbert (od 1971), ovšem celý proces zůstal nedokončen. Na jednu stranu chtěl Tolbert reformovat systém, na druhou stranu však nechtěl opustit mocenský status quo. Ve skutečnosti tak reforma otevřela Pandořinu skříňku, kdy doposud marginalizovaná skupina získala politické uvědomění, aniž by však výsledkem reformy mohla být uspokojena. V dubnu 1980 proto armádní důstojník Samuel Doe provedl krvavý převrat, vedený rétorikou úplné přeměny liberijské společnosti, kdy se k moci měla dostat doposud znevýhodněná majorita. Situace se ovšem reálně nijak nezměnila, jen se změnil okruh vedoucích funkcionářů. Novou vládnoucí skupinou se stali příslušníci etnické skupiny Krahn, tvořící 4 % obyvatelstva, a vše ostatní zůstalo při starém, či se spíše ještě zhoršilo. Nový režim charakterizovalo násilí proti politickým oponentům, ekonomický propad, korupce, zastavení slibovaných politických reforem a nepotismus při obsazování státních funkcí. Přejít k civilní vládě v roce 1985 byl ve znamení zfalšovaných voleb a následných brutálních represí proti původcům neúspěšného puče. V roce 1989 se proto pod vedením Charlese Taylora zformovala Národní vlastenecká liberijská fronta (*NPFL, National Patriotic Front of Liberia*), která 24. prosince zaútočila na hraniční pozice a zahájila postup proti hlavnímu městu (podrobněji k liberijské historii viz například Dunn 2003; Nugent 2004 nebo Carl – Armon 1996).

Během jara 1990 obsadila NPFL většinu země a vláda ovládala jen okolí hlavního města Monrovie. Již v květnu 1990 začínají první pokusy o mediaci v konfliktu, vedené z domácích řad. Dvě vlivné náboženské organizace – křesťanská Liberijská rada církví a Národní liberijská muslimská rada – se spojily do Liberijského mezikonfesionálního výboru (*IMFC, Liberian Inter-Faith Mediation Committee*), který v červnu přivedl obě strany k jednání. Ty se v dané chvíli cítily natolik jisty svou pozicí, že odmítly jakékoliv ústupky – Taylor požadoval okamžitou rezignaci Doea, ten odmítl. Jednání tak zkrachovala a NPFL pokračovala v postupu na hlavní město. Ještě v květnu se do mediace zapojuje také regionální organizace Západoafrické hospodářské společenství (*ECOWAS*) a jím založený Stálý mediační výbor (*SMC, Standing Mediation Committee*). Po krachu červnových jednání se SMC stalo hlavním aktérem vyjednávání a v srpnu svolalo národní konferenci, která vzala za základ dosavadní návrhy předložené IMFC. Výsledkem konference bylo okamžité příměří, rozmístění nejprve čtyř a postupem času až dvanácti tisíc příslušníků vojenských jednotek ECOMOG (*ECOWAS Monitoring Observer Group*) pro monitoring příměří a ustavení dočasné vlády národní jednoty (*IGNU, Interim Government of National Unity*), vedené neutrální osobou, akademikem Amosem Sawyerem, která měla během roku dovést zemi ke svobodným volbám.

Na bojišti se ovšem situace vyvinula jinak. Od NPFL se odštěpila Nezávislá národní vlastenecká liberijská fronta (*INPFL, Independent National Patriotic Front of Liberia*), vedená Princem Johnsonem, která na počátku září zavraždila prezidenta Doea. Žádné příměří i přes proklamace národní konference nenastalo a ECOMOG musel vojensky zasáhnout proti pokračujícím střetům, aby se prozatímní vláda vůbec mohla ujmout své role. Stalo se tak v listopadu 1990 po podepsání Dohody z Bamaka. Pokračující mediace ze strany ECOWAS přiměla nyní již tři zneprátené strany (NPFL, INPFL a *AFL, Armed Forces of Liberia*, tj. liberijskou armádu) zasednout k jednacímu stolu. Výsledkem dohody bylo přihlášení všech stran k mírovému plánu ECOWAS a okamžité vyhlášení příměří.

DOHODA Z BAMAKA (LISTOPAD 1990)

V období před podpisem první mírové dohody proti sobě bojovaly tři hlavní ozbrojené skupiny: Taylorova NPFL, Johnsonova INPFL a Doeova vláda, po jeho zavraždění spíše ztotožnitelná se zbytky liberijské armády (AFL). Podle vlastních Taylorových slov NPFL ovládala v té době 90 % země, nezávislé odhady hovoří o 25 000 bojovnících (Carl – Armon 1996: příloha Key Actors; Lehtinen 2002: 147), INPFL měla podle vlastních slov 6000 bojovníků, nezávislé odhady hovoří jen o tisícovce, podobnou sílu měla také dezintegrovaná armáda (Keesing's Worldwide 1990b: 37700). Tohoto kola mediace se účastnily všechny tři subjekty (NPFL, INPFL, AFL).

Požadavky jednotlivých aktérů však byly naprosto odlišné. Zatímco INPFL a AFL podpořily mírové návrhy IMFC, SMC a ECOWAS, Taylor a jeho NPFL se postavili ostře proti. Návrh ECOWAS předpokládal okamžité příměří a odzbrojení, vznik civilní vlády národní jednoty bez přímého zapojení válčících stran, do roka uspořádání voleb a přítomnost regionálních mírových sil (Keesing's Worldwide 1990a: 37602; Dupuy – Detzel 2007: 20). Taylor odmítl podporovat přechodnou vládu a požadoval okamžité uspořádání voleb, odmítl odzbrojit před ustavením nové vlády a negativně se stavěl také k přítomnosti vojenské mise ECOWAS (Keesing's Worldwide 1990c: 37766; Dupuy – Detzel: 2007: 20). Dohoda z Bamaka nicméně vycházela z plánu ECOWAS, předpokládala okamžité příměří, svolání národní konference do šedesáti dnů, vznik nové dočasné vlády a následně uspořádání voleb a odzbrojení všech aktérů konfliktu pod dohledem mise ECOMOG (Alao 1996). Mírová dohoda reflektovala návrh ECOWAS, s nímž souhlasili dva ze tří aktérů konfliktu, naopak vůbec nereflektovala žádné požadavky třetího aktéra včetně základního požadavku na nahrazení prozatímní vlády IGNU jiným orgánem.

Na mediaci se od začátku podílelo široké spektrum aktérů od jednotlivců (generální tajemník Organizace africké jednoty Salim Ahmed Salim) přes nevládní organizace (křesťanské, muslimské) až po státy a mezinárodní organizace. Z mezinárodních organizací sehrála neaktivnější roli regionální organizace ECOWAS, která již v roce 1990 z popudu Nigérie ustavila Stálý mediační výbor. Aktivita ECOWAS nicméně byla výrazně limitována neshodou členských zemí nad tím, zdali chtějí liberijskou krizi řešit diplomatickými, nebo vojenskými prostředky. Sama vyjednávací aktivita tak spíše než organizací jako celkem byla vedena tou kterou předsednickou zemí. V prvním kole jednání na přelomu let 1989 a 1990 to byla Gambie, v té době jeden z mála afrických pluralitních demokratických politických systémů, jejíž prezident Dawda Jawara byl předsedou Stálého mediačního výboru. Hlavní roli nicméně sehrála Nigérie jako regionální velmoc, která stála ve zřejmé opozici vůči postupu NPFL a prezidentským ambicím Charlese Taylora; tento postoj vyplýval z úzkého spojení mezi svrženým prezidentem Doem a hlavou nigerijské vojenské vlády generálem Babangidou.

Účastníci mediace sehráli při mírových jednáních aktivní a velmi výraznou roli, mírové dohody byly navrženy a připraveny organizací ECOWAS (Keesing's Worldwide 1991a: 37994), ovšem reflektovaly převážně zájmy Nigérie jako regionální velmoci. Ta prosadila vojenské řešení krize, poskytla misi ECOMOG největší část jejího kontingentu, řídila agendu organizace a vyvinula na Taylora obrovský diplomaticko-vojenský tlak včetně akutní hrozby vojenského zásahu v případě, že Taylor mírovou dohodu nepodepíše. Taylor tedy pod nigerijským tlakem dohodu podepsal, přestože nesplňovala žádnou z jeho podmínek (Dupuy – Detzel 2007: 10), pravděpodobně však předpokládal, že proklamovaná vojenská hrozba nebude schopna jeho NPFL porazit a on bude moci podepsanou dohodu kdykoliv beztrestně porušit. Nigérie jako mediátor totiž plně spoléhala na vojenskou sílu, protože smlouva jinak neobsahovala žádné kontrolní ani sankční mechanismy, respektive tímto mechanismem měla být v prvé řadě mise ECOMOG, která však byla početně slabší než povstalecká NPFL, navíc většinou složená z nigerijských vojáků, kteří se postupem času stali spíše než nestranným strážcem míru další bojující stranou konfliktu. Za druhý kontrolní mechanismus by bylo možno považovat přechodnou vládu IGNU, která

byla složena pouze ze zástupců liberijské společnosti, ovšem pouze některých. Nejsilnější NPFL dočasnou vládu odmítala a na její činnosti se nepodílela, z tohoto důvodu ani IGNU nelze chápat jako funkční kontrolní a sankční mechanismus.

Mediace ovšem v této první fázi rozhodně nebyla nestranná, naopak byla vedena hlavním cílem znemožnit Taylorovi ovládnutí země. Nigérie od počátku po celou dobu jednání stála proti Taylorovi a snažila se vyvažovat jeho vliv a moc. I přes podepsání mírové dohody fakticky žádné příměří nenastalo a boje probíhaly dál.

<i>reprezentativnost mediace</i>	1
<i>prosazení požadavků aktérů</i>	0
<i>vliv mediátora</i>	1
<i>nestrannost mediátora</i>	0
<i>trvání mírové dohody</i>	0

DOHODA Z BANJULU (PROSINEC 1990)

Vzhledem k tomu, že Dohoda z Bamaka nebyla bezprostředně naplněna a boje pokračovaly, byla tato dohoda v prosinci stvrzena Společným komuniké z Banjulu, v němž se strany konfliktu dohodly na konání nové národní konference na jaře 1991 a následné reorganizaci IGNU. Pro tuto druhou mírovou dohodu platí stejné výchozí podmínky jako pro první dohodu, snad s výjimkou silnějšího vojenského tlaku Nigérie na Taylora ve snaze přimět jej k účasti na národní konferenci. Stejně jako v prvním případě ani tato dohoda nevedla k žádnému příměří a byla porušena bezprostředně po podpisu. V lednu 1991 poté Taylor na jím ovládaných územích, tj. na 90 % území země, vytvořil vlastní vládu (Dupuy – Detzel 2007: 30).

<i>reprezentativnost mediace</i>	1
<i>prosazení požadavků aktérů</i>	0
<i>vliv mediátora</i>	1
<i>nestrannost mediátora</i>	0
<i>trvání mírové dohody</i>	0

DOHODA Z LOMÉ (ÚNOR 1991)

Stejně jako v předchozím případě mírová jednání po podpisu smlouvy víceméně plynule přešla do jednání o nové smlouvě, protože příměří nebylo na základě dohody dosaženo. Začátkem roku 1991 byla výchozí situace totožná s předchozími jednáními. Rozložení sil mezi třemi stranami konfliktu bylo od poloviny předchozího roku konstantní stejně jako veřejně proklamované požadavky a míra jejich splnění v mírovém plánu ECOWAS, který byl nadále Nigérii považován za základ jakýchkoliv mírových jednání. Stejný zůstával i masivní vojenský tlak Nigérie vůči Taylorovi, který v reálu znamenal, že nigerijské jednotky pod hlavičkou mise ECOMOG vyvažovaly početní přesilu NPFL oproti ostatním dvěma skupinám, a fakticky se tak staly další stranou konfliktu. Tím byl zbrzděn Taylorův postup a hrozba, že by vojensky ovládl celou zemi, nicméně pod jeho kontrolou i nadále zůstávala značná část země vyjma okolí metropole. Hlavní snahou Nigérie bylo uspořádat národní konferenci a přimět Taylora k účasti na ní ve víře, že se při následných jednáních podaří otupit některé jeho požadavky, její mediační činnost tedy i nadále byla značně tendenční ve prospěch Taylorových rivalů.

Dohoda z Lomé předpokládala okamžité příměří, svolání národní konference do šedesáti dnů, vznik nové dočasné vlády a následně uspořádání voleb a odzbrojení všech aktérů konfliktu pod dohledem mise ECOMOG. Oproti předchozím dohodám upřesňovala náležitosti odzbrojovacího procesu a roli ECOMOG v něm (Alao 1996). Právě mise ECOMOG, jakožto jeden z účastníků konfliktu, byla i nadále hlavním kontrolním a sankčním mechanismem dohod. Národní konference byla zahájena 15. března 1991, ovšem

nadějný postup jednání vzal rychle za své. Záhy se totiž ukázalo, že Taylor pod tlakem smlouvu podepsal, ale ve skutečnosti neměl na jejím dodržení žádný zájem, protože dohody prakticky nereflektovaly žádné jeho požadavky. Národní konference za podpory AFL a INPFL potvrdila Sawyera ve funkci předsedy prozatímní vlády, kterou Taylor nadále neuznával za legitimní orgán. Vedle neshod ohledně prozatímní vlády opět vyluly na povrch také stálé neshody o harmonogram odzbrojení, kdy mírový plán předpokládal odzbrojení rebelů před reorganizací vlády, zatímco Taylor trval na tom, že zahájí odzbrojení až poté, co bude vláda reorganizována podle jeho požadavků (Dupuy – Detzel 2007: 20). Na základě toho poté Taylor konferenci opustil a uchýlil se zpět ke své paralelní vládě (Keesing's Worldwide 1991b: 38085). Všechny dosavadní mírové pokusy tak zkrachovaly a boje se v březnu po měsíčním příměří rozhořely nanovo.

<i>repräsentativnost mediace</i>	1
<i>prosazení požadavků aktérů</i>	0
<i>vliv mediátora</i>	1
<i>nestrannost mediátora</i>	0
<i>trvání mírové dohody</i>	0

DOHODA Z YAMOUSSOUKRA I (ČERVEN 1991)

Mediační úsilí regionální organizace ECOWAS pokračovalo i po obnovení bojů, ovšem hlavní roli nyní převzalo Côte d'Ivoire ve zřejmé snaze vyvážit dosavadní vedoucí pozici Nigérie. Druhým aspektem byl také fakt, že je přímým sousedem Libérie a na západě země začal narůstat počet liberijských uprchlíků. V červnu 1991 bylo za účasti všech tří stran konfliktu zahájeno nové kolo jednání.

V první fázi bylo jednání inkluzivní, účastnily se jej i nadále všechny tři bojující skupiny NPFL, INPFL a AFL. Území kontrolované jednotlivými frakcemi zůstalo přibližně stejné, NPFL ovládala téměř celý venkov Libérie mimo hlavní město, zatímco INPFL a AFL s pomocí jednotek ECOMOG držely pozice v Monrovii a okolí. Odhadované počty bojovníků jsou 25 000 na straně NPFL, počet bojovníků INPFL se pohyboval v řádu stovek, demoralizovaná AFL měla maximálně tisíc bojovníků a mise ECOMOG nadále kolem 12 000 vojáků (Carl – Armon 1996: příloha Key Actors; Lehtinen 2002: 147).

Požadavky jednotlivých aktérů byly velmi podobné jako v případě předchozích jednání. INPFL a AFL nadále podporovaly mírový plán ECOWAS, NPFL naopak požadovala okamžité volby a přísnou neutralitu či lépe stažení jednotek ECOMOG. Dohoda stanovila šedesátidenní lhůtu pro odzbrojení a demobilizaci bojovníků a potvrdila ústřední roli ECOMOG při dohledu nad příměřím a organizaci voleb do šesti měsíců (Alao 1996; Dupuy – Detzel 2007: 20). Hlavní body dohody tedy nadále udržovaly klíčovou roli ECOMOG v mírovém procesu a šly proti Taylorovým požadavkům, stejně jako i nadále byla legitimizována prozatímní vláda IGNU, kterou Taylor odmítal.

Na mediaci se podílelo široké spektrum aktérů, nově například bývalý americký prezident Jimmy Carter a jím založená Mezinárodní síť pro negociace (*INN, International Negotiations Network*) (Alao 1996). Výraznou roli i nadále hrála Nigérie jako lídr jednotek ECOMOG, ale její pozice byla vyvažována zapojením Côte d'Ivoire s podporou Francie. Zatímco Nigérie v roce 1990 prosadila ustavení Stálého mediačního výboru, Côte d'Ivoire v červnu 1991 prosadilo ustavení tzv. Výboru pěti (dále Gambie, Guinea Bissau, Senegal a Togo) a snažilo se prosadit diplomatické řešení konfliktu oproti vojenskému. Role regionální organizace ECOWAS byla nadále omezena hlavně na aktivity nyní již obou regionálních velmocí. Côte d'Ivoire se snažilo při jednáních eliminovat vliv Nigérie a i díky tomu došlo ke sblížení NPFL a prozatímní vlády (Alao 1996), přesto se nepodařilo nalézt jiné řešení konfliktu než masivní zapojení mise ECOMOG, a tudíž ve svém výsledku i nadále bylo celé mediační úsilí velmi tendenční, vedené proti Taylorovi.

V celkovém kontextu se tedy charakter jednání nijak výrazně nezměnil a také stejně jako v předchozích případech podepsání dohody nepřineslo do Libérie mír, ba dokonce ani dočasné příměří.

<i>reprezentativnost mediace</i>	1
<i>prosazení požadavků aktérů</i>	0
<i>vliv mediátora</i>	1
<i>nestrannost mediátora</i>	0
<i>trvání mírové dohody</i>	0

DOHODA Z YAMOUSSOUKRA II (ČERVENEC 1991)

Po podepsání první dohody následoval stejný scénář jako v případě předchozího kola jednání vedeného v Gambii a Guineji. Podepsání dohody nepřineslo zastavení bojů, a tak západoafrické státy za pomoci dalších aktérů vedly další jednání ve snaze dosáhnout ukončení války. Jednání pokračovala v linii předchozí mírové smlouvy, situace byla do značné míry zablokovaná oboustranným přesvědčením o vojenské převaze. Taylor si byl i nadále jist svou silou a pozicí, odmítal přistoupit na jakoukoliv dohodu, která nerespektuje jeho požadavky, a byl přesvědčen o tom, že dokáže odolat vojenské síle regionální mise. Mediátoři naopak na misi spoléhali i nadále jako na hlavní nástroj k vynucení dohody a předpokládali, že se jim podaří dosáhnout odzbrojení NPFL. Hodnoty všech příčin i výsledku jsou stejné jako u předchozí smlouvy, dohoda nebyla nikdy naplněna a situace v zemi se z bezpečnostního hlediska vyvíjela spíše k horšímu.

<i>reprezentativnost mediace</i>	1
<i>prosazení požadavků aktérů</i>	0
<i>vliv mediátora</i>	1
<i>nestrannost mediátora</i>	0
<i>trvání mírové dohody</i>	0

DOHODA Z YAMOUSSOUKRA III (ZÁŘÍ 1991)

V průběhu jednání v Yamoussoukru došlo ovšem k velmi významné změně ve složení bojujících stran a jejich síle. Zbytky liberijské armády AFL se během roku 1991 v podstatě rozpadly a stejně tak Johnsonova INPFL se stala nevýznamným aktérem konfliktu. Na jejich místě se objevila nová bojující strana, Sjednocené osvobozené liberijské hnutí pro demokracii (*ULIMO, United Liberation Movement of Liberia for Democracy*). ULIMO vzniklo na jaře 1991 v sousední Sierra Leone, kde se zapojilo po boku tamní armády do bojů proti rebelům podporovaným Taylorovou NPFL. Vzájemný střet mezi ULIMO a NPFL se poté přesunul do západní Libérie. V září 1991, kdy byla podepsána dohoda Yamoussoukro III, tak došlo k situaci, kdy o mírové dohodě jednaly NPFL, AFL a INPFL, zatímco aktuálně druhý nejsilnější aktér konfliktu ULIMO nebyl k mírovým jednáním pozván, nebyl součástí projednávaných dohod a ani nebyl zapojen do podepsané příměří. Poprvé od začátku války tak došlo k situaci, kdy jednání neprobíhalo za účasti všech hlavních aktérů konfliktu, a mediace tedy nebyla plně reprezentativní.

V době třetího kola jednání v Yamoussoukru NPFL nadále ovládala značnou část liberijského venkova, jednotky ECOMOG držely pozice v Monrovií a okolí a ULIMO operovalo ze svých základů na severozápadě Libérie. Odhadované počty bojovníků v této fázi jsou 25 000 na straně NPFL, 20 000 na straně ULIMO a 12 000 vojáků mise ECOMOG (Carl – Armon 1996: příloha Key Actors; Lehtinen 2002: 147). Vzhledem ke změně situace v terénu došlo i k určitým posunům v požadavcích jednotlivých stran. Pro Taylora se nyní jedním z hlavních požadavků stal vznik neutrálního nárazníkového pásma u hranic mezi Libérií a Sierra Leone, kde byly základny ULIMO. ULIMO, které se jednání neúčastnilo, veřejně žádné požadavky nevyhlásilo, nicméně Taylorův požadavek na zřízení

nárazníkového pásma při hranicích odmítlo. Vzhledem k neúčasti na jednáních pak ULIMO odmítlo také celou mírovou dohodu (Keesing's Worldwide 1991c: 38562). Dohoda v duchu předchozích dohod stanovila šedesátidenní lhůtu pro odzbrojení a demobilizaci bojovníků a potvrdila ústřední roli ECOMOG při dohledu nad průměrem, nad kontrolou celého území Libérie a nad organizací voleb do šesti měsíců. Taylor i nadále obviňoval ECOMOG, že stojí na straně jeho protivníků, odmítl předat zbraně svých bojovníků misi ECOMOG a požádal o její nahrazení misí OSN. Stejně tak odmítl vyslat svého zástupce do Sawyerovy vlády, kterou nadále považoval za nelegitimní orgán (Alao 1996). Ani jeden z Taylorových požadavků (tedy nárazníkové pásmo, nahrazení mise ECOMOG a nový vládní orgán) nebyl dohodou řešen a splněn.

Současně došlo k oslabení role vlivu mediátora v důsledku oslabení pozice Nigérie a zvýšené aktivity Côte d'Ivoire, které bylo hostitelem mírových jednání. Důsledkem tohoto posunu na straně ECOWAS bylo oslabení zastánců vojenského zásahu proti Taylorovi a naopak posílení diplomatického přístupu. Mediace tak probíhala pasivněji než v předchozích kolech jednání, což dokumentuje právě i fakt, že mediátor nereflektoval vznik nového rebelského uskupení a do jednání nadále zapojoval subjekty, které sice stály proti NPFL a podporovaly mírový plán ECOWAS, ale jejich reálný vliv byl víceméně nulový. Jednotky ECOMOG se soustředily na udržení kontroly nad hlavním městem a boje na venkově probíhaly mimo jakoukoliv kontrolu regionálních mírotvůrců. Současně došlo k významnému posunu také v otázce nestrannosti mediace, protože frankofonní státy, které jednání vedly, nezastávaly a priori negativní postoj vůči Taylorovi a byly výrazně ochotnější s Taylorem jednat, a to i o změnách v dočasné vládě, které Taylor požadoval. Taylor nicméně mírovou dohodu po jejím podpisu odmítl dodržovat s ohledem na údajnou spolupráci ECOMOG a ULIMO, pro kterou ovšem neexistují jasné důkazy. Z Taylorovy strany mohlo jít o záměrnou dezinterpretaci skutečnosti či o jeho domnělé předpoklady ve vztahu k novému nepříteli, nicméně ULIMO působilo jako samostatný aktér, který sice měl vazby a podporu ze Sierry Leone, Guineje i Nigérie, ale jeho podpora ze strany ECOMOG byla výrazně nižší než v případě AFL v první fázi války (Lehtinen 2002: 147; Alao 1996). V každém případě ale mise ECOMOG nebyla schopna vynutit dodržování mírové dohody a boje mezi jednotlivými frakcemi bez ohledu na mírovou dohodu pokračovaly. Trvání mírové dohody bylo opět jen v řádu dnů.

<i>reprezentativnost mediace</i>	0
<i>prosazení požadavků aktérů</i>	0
<i>vliv mediátora</i>	0
<i>nestrannost mediátora</i>	1
<i>trvání mírové dohody</i>	0

DOHODA Z YAMOOUSSOUKRA IV (ŘÍJEN 1991)

Mírová jednání na ivorijské půdě vyvrcholila v říjnu 1991 podpisem čtvrté dohody. Stejně jako v předchozím případě hlavním problémem jednání byla jejich nereprezentativnost, kdy ULIMO jako druhý nejsilnější aktér konfliktu nadále nebyl účastníkem jednání ani mírové dohody. Ta byla podepsána za účasti NPFL i stále více nevýznamných AFL a INPFL a pod dohledem ECOWAS.

Taylor během jednání nadále požadoval zřízení nárazníkového pásma mezi oblastmi pod kontrolou NPFL a ULIMO, okamžité vypsání voleb, přísnou neutralitu či lépe stažení jednotek ECOMOG a rozpuštění IGNU a její nahrazení novým vládním orgánem. Žádný z těchto požadavků mírová dohoda nereflektovala, stejně jako v předchozích případech byla dohoda v hlavních vřech odrazem původního mírového plánu navrženého organizací ECOWAS v létě 1990.

Významně se však posunul vliv a nestrannost mediátora. Frankofonní státy pod vedením ivorijského prezidenta Félixeho Houphouëta-Boignyho si uvědomily, že dosáhnout

mírové dohody na bázi původního mírového plánu bude velmi obtížné, a začaly stále více vycházet vstříc Taylorovi a jeho požadavkům, byť ve výsledku jen velmi opatrně. Dohoda předpokládala, že IGNU zůstane ve své funkci, ale jednotlivé bojující strany včetně NPFL měly do reformované vlády vyslat své zástupce, stejně tak měly vyslat zástupce do ad hoc ustaveného Nejvyššího soudu (Keesing's Worldwide 1991c: 38562). Zapojení zástupců NPFL do státních orgánů znamenalo naprosto zásadní průlom v dosavadních jednáních, který nastal díky kombinaci výrazně aktivnějšího přístupu a větší nestrannosti mediace ze strany frankofonních států. Následně v únoru 1992 dokonce Amos Sawyer jako předseda prozatímní vlády nabídl Taylorovi pozici vicepremiéra (Keesing's Worldwide 1992a: 38754), což znamenalo velmi výrazný obrat oproti tendenčnímu vedení předchozích mírových jednání v letech 1990/1991. Tato nabídka nebyla součástí dohody, nicméně jasně dokumentuje snahu mediátorů aktivním přístupem a pobídkami snížit napětí mezi regionální organizací a NPFL a připravit půdu pro možnou budoucí dohodu s Taylorem.

Dopad mírové dohody byl nicméně velmi omezený. Taylor nadále obviňoval misi ECOMOG z podpory jeho protivníků, odmítl misi předat zbraně svých bojovníků a trval na jejím stažení a nahrazení misí OSN. ECOMOG, zčásti i v důsledku oslabení role Nigérie, nebyla schopna vynutit dodržování mírové dohody, další jednání uvízla na mrtvém bodě, boje mezi NPFL a ULIMO se rozhořely již během mírových jednání a procesu uzavření mírové dohody a vyvrcholily novým útokem NPFL na Monrovii v říjnu 1992, který byl odražen jednotkami ECOMOG.

<i>reprezentativnost mediace</i>	0
<i>prosazení požadavků aktérů</i>	0
<i>vliv mediátora</i>	1
<i>nestrannost mediátora</i>	1
<i>trvání mírové dohody</i>	0

DOHODA ZE ŽENEVY (ČERVENEC 1993)

Masivní vojenský útok NPFL na hlavní město a pokračující ozbrojené střety mezi NPFL a ULIMO vedly v první polovině roku 1993 k zastavení jednání, k intenzivnímu obnovení jednání došlo pod záštitou ECOWAS, Organizace africké jednoty a Organizace spojených národů až v létě 1993. Třetí kolo jednání probíhalo za účasti NPFL a ULIMO jako dvou hlavních ozbrojených skupin a prozatímní vlády IGNU, podporované státy ECOWAS. Jednotky INPFL i AFL se během roku 1992 v podstatě rozpadly a již nadále nehrály v konfliktu žádnou roli. Stav na bojišti se však přece jen opět změnil. V roce 1993 se objevila nová povstalecká skupina Liberijská mírová rada (*LPC, Liberia Peace Council*), složená přibližně ze 4500 bojovníků etnika Krahn, tedy etnika bývalého zavražděného prezidenta Doea (Lehtinen 2002: 147). LPC vznikla na východě země z bývalých příslušníků liberijské armády a získala značnou podporu mezi místními obyvateli. I přes relativní početní slabost vůči NPFL a ULIMO se v krátké době stala významným hráčem na východě země a hrozbou pro Taylora v jeho snaze ovládnout celou zemi. ULIMO nadále ovládalo oblast na severozápadě země, IGNU s pomocí ECOMOG sídlila v Monrovii a NPFL ovládala venkovské oblasti mimo severozápad a východ, celkem asi 80 % země (Carl – Armon 1996: příloha Key Actors). LPC však jako nový subjekt nebyla do jednání zahrnuta.

V červenci 1993 byla podepsána Dohoda ze Ženevy, která znamenala zásadní posun oproti všem předchozím dohodám, protože ve snaze najít životaschopné řešení ve velké míře reflektovala Taylorovy požadavky. Dohoda tedy předpokládala rozšíření ECOMOG o vojáky ze země mimo západní Afriku (konkrétně z Ugandy a Tanzanie, oproti původním předpokladům se nakonec nezapojily Egypt a Zimbabwe), příchod mise OSN nazvané UNOMIL a ukončení činnosti IGNU, stejně jako Taylorovy paralelní vlády. Na jejich místě měla vzniknout Přechodná národní liberijská vláda (*LNTG, Liberian National*

Transitional Government) a nový pětičlenný výkonný orgán Státní rada (*Council of State*) se zastoupením všech hlavních bojujících frakcí, stejně jako nový pětaticetičlenný přechodný parlament složený ze zástupců NPFL, IGNU a ULIMO. Dohoda také obsahovala pravidlo jednomyslného rozhodování ve Státní radě, zákaz jejím členům kandidovat v nadcházejících volbách, plán k uspořádání voleb do sedmi měsíců, mechanismy na monitoring příměří, odzbrojení a demobilizaci bojovníků, plán na repatriaci uprchlíků a všeobecnou amnestii (Alao 1996; Keesing's Worldwide 1993: 39545; Dupuy – Detzel 2007: 21). Poprvé tak mírová dohoda reflektovala Taylorovy hlavní požadavky, které veřejně proklamoval již od konce roku 1990. V případě ULIMO je hodnocení složitější, protože toto hnutí se zdrželo veřejné proklamace svých požadavků, nicméně lze předpokládat, že přímé zapojení do vlády s nutností jednomyslného rozhodování pro ULIMO znamenalo jak možnost být mocensky významnou protiváhou Taylorovi, tak možnost získat kontrolu nad ekonomickým bohatstvím země. Uspořádání orgánů bylo pro všechny strany akceptovatelné, protože znamenalo, že se vzájemně držely v šachu: nepravděpodobné byly všechny varianty spojení dvou aktérů proti třetímu; vztahy NPFL–ULIMO a NPFL–IGNU byly dlouhodobě nepřátelské a stejně tak vztahy ULIMO–IGNU byly poznamenány vzájemnými ozbrojenými střety (Bekoe 2005: 59). Jak podotýká Alao (1996), mírový proces se začal více zaměřovat na vztahy a zájmy bojujících frakcí, a získal tak mnohem více liberijský charakter oproti předchozím mírovým jednáním, která měla spíše nigerijský či regionální charakter.

V roce 1993 se okruh aktérů mediace ještě více rozšiřuje. Do jednání se zapojuje speciální vyslanec generálního tajemníka OSN Trevor Gordon-Somers, nadále aktivní zůstává v Libérii Jimmy Carter a Mezinárodní síť pro negociace. Z iniciativy atlantského Carterova centra také v roce 1993 vzniklo Konsorcium pro budování míru v Libérii (*Consortium for Peacebuilding in Liberia*), sdružující několik amerických nevládních organizací. Po výměně garnitury v čele vojenské vlády zaujala Nigérie neutrálnější postoj, kterým se z pozice jedné ze stran konfliktu přece jen přiblížila pozici nestranného mediátora. Po smrti dlouholetého prezidenta Félixeho Houphouëta-Boignyho se z jednání stahuje také Côte d'Ivoire, naopak velmi aktivně vystupuje Benin jako tehdejší předsednická země ECOWAS. Mediace je poprvé od začátku konfliktu vedena skutečně nestranně a navíc poprvé mediátoři začínají využívat hrozeb, které mají vynutit dodržování mírové dohody. Již v říjnu 1992 ECOWAS pohrozil Taylorovi, že pokud nebude dodržovat mírové dohody, které podepsal, bude vůči němu uplatněna pozemní, letecká i vodní blokáda (Keesing's Worldwide 1992b: 39131). Poprvé se také začíná objevovat hrozba ekonomických sankcí, které by vzhledem k charakteru války a získávání zbraní z peněz nabytých ilegálním prodejem diamantů měly potenciál vynutit dodržování míru (Carl – Armon 1996: příloha Chronology). Sankce nicméně byly využity hlavně jako hrozba, která měla Taylora přinutit dohodu podepsat, v dohodě samé se žádné sankce jako jasně definovaný kontrolní a sankční mechanismus neobjevily.

Do jara 1994 byly všechny orgány ustaveny (v březnu státní rada, v květnu přechodná vláda) a zahájena demobilizace, neobešlo se to ovšem bez problémů. Ihned po podpisu dohody začaly spory uvnitř frakcí a mezi frakcemi navzájem o rozdělení křesel ve vládě, protože v dohodě nebyly stanoveny žádné mechanismy pro rozdělení křesel v prozatímní vládě či státní radě ani mechanismus pro řešení sporů mezi jednotlivými frakcemi. Právě to se také ukázalo jako největší kámen úrazu. Ustavení nových orgánů se zpožďovalo, činnost nové vlády byla několik měsíců paralyzována, protahovalo se odzbrojování a demobilizace a v podstatě vůbec nepokračoval proces přípravy voleb. Dlouho se také vedly spory nad obsazením pozice předsedy Státní rady, do níž byl nakonec v březnu 1994 zvolen akademik David Kpormakor. Hlavní roli v dohledu nad dodržováním mírové dohody měly mise ECOMOG a UNOMIL, jejíž pomalé rozmisťování bylo dalším zásadním problémem. Již na jaře bylo zřejmé, že původní termín voleb, stanovený na 7. září 1994, je nereálný, což se pro Taylora stalo vhodnou záminkou k porušení dohody. V srpnu

oznámil, že uznává nové instituce jen do 7. září, kdy měly volby proběhnout, poté stáhl své zástupce z přechodné vlády a dohoda byla opět v troskách. Přestože mírová dohoda přinesla od července 1993 do září 1994 křehký mír, který umožnil (byť pomalé) ustavení nových orgánů a zahájení procesu demobilizace, ani tato mírová dohoda nevedla k déletrvajícímú míru. Jednou z příčin bylo i to, že do mírové dohody nebyla zapojena LPC, která pro Taylora představovala stále větší hrozbu na východě země, zatímco doposud největší protivník ULIMO se pomalu začal rozpadat do dvou frakcí.

<i>reprezentativnost mediace</i>	0
<i>prosazení požadavků aktérů</i>	1
<i>vliv mediátora</i>	1
<i>nestrannost mediátora</i>	1
<i>trvání mírové dohody</i>	0

DOHODA Z COTONOU (ČERVENEC 1993)

Dohoda z Cotonou byla podepsána týden po ženevské dohodě a měla hlavně symbolický význam v tom, že mírová dohoda byla podepsána přímo na africkém kontinentě. Druhou symbolickou rovinou byla role aktuální předsednické země ECOWAS Beninu jako hlavního mediátora, což mělo znamenat symbolický odklon od dosavadních jednání vedených Nigérií a Côte d'Ivoire, které často spíše než řešení liberijského konfliktu hledaly prostředky k upevnění a posílení své role v regionu. Uvedený vývoj událostí mezi červencem 1993 a zářím 1994 tedy platí pro obě smlouvy shodně, fakticky jde o jednu mírovou dohodu, která je nicméně ve výčtu mírových dohod pojímána jako samostatná dohoda.

<i>reprezentativnost mediace</i>	0
<i>prosazení požadavků aktérů</i>	1
<i>vliv mediátora</i>	1
<i>nestrannost mediátora</i>	1
<i>trvání mírové dohody</i>	0

DOHODA Z AKOSOMBA (ZÁŘÍ 1994)

V srpnu 1994 nastoupil do čela ECOWAS ghanský prezident Jerry Rawlings, který se záhy stal jednou z nejvýznamnějších postav v procesu mediace liberijské krize. Ihned po krachu předchozích dohod v září 1994 sezval aktéry konfliktu na svou jachtu na jezero Volta a výsledkem jednání byla Dohoda z Akosomba, navazující na předchozí Dohodu z Cotonou. Proti ní však tato dohoda přinesla posílení role přechodné vlády LNTG, a tedy posílení pozice jednotlivých aktérů konfliktu. LNTG získala po boku ECOMOG dohled nad dodržováním dohody, dále došlo k přesunu ve vládě ve prospěch nejsilnějších frakcí a opuštění konsenzuálního rozhodování ve prospěch prosté většiny (Alao 1996). Dohoda tedy velmi výrazně upřednostňovala dva hlavní aktéry konfliktu, NPFL a ULIMO-K, silnější a lépe organizovanou frakci ULIMO. Toto hnutí se totiž během roku 1994 rozpadlo podle etnických linií do dvou frakcí, pojmenovaných podle jejich velitelů ULIMO-K (Alhaji Kromah) a ULIMO-J (Roosevelt Johnson); ULIMO-K měla 12 000 bojovníků, ULIMO-J 8000 bojovníků (Lehtinen 2002: 147). Naopak ostatní aktéři konfliktu včetně relativně vojensky významných ULIMO-J a LPC byli z nového uspořádání v podstatě vyloučení, navíc v roce 1994 vznikly další ozbrojené skupiny jako Obranné síly kraje Lofa (*Lofa Defence Force*) na severozápadě země nebo Ústřední revoluční rada (*Central Revolutionary Council*) na severu země. Oba hlavní aktéři také uspěli s požadavkem, aby nejprve byla ustavena nová vláda a teprve poté proběhlo odzbrojení. I přes přechod k většinovému hlasování byly nastaveny mechanismy vzájemné rovnováhy jednotlivých stran, kdy každý ministr z jedné frakce je doplněn dvěma náměstký ze zbylých dvou frakcí,

případně dalšími námětky z řad civilistů (Dupuy – Detzel 2007: 21). Oficiálně dohodu podepsaly NPFL, ULIMO a AFL, v případě druhého signatáře jde o frakci ULIMO-K a v případě třetího signatáře o právního nástupce svrženého režimu, kterým v politické rovině byla dosavadní dočasná vláda IGNU a ve vojenské rovině liberijská armáda AFL. Již bylo uvedeno, že v letech 1992–1993 byla armáda dezintegrovaná a v podstatě boje neschopná, část bojovníků přešla na stranu ULIMO nebo nově vzniklé LPC. Po rozpadu ULIMO a negaci LPC během mírových jednání se řada bojovníků vrátila pod hlavičku AFL, která se tak od léta 1994 opět stala jedním z hlavních aktérů konfliktu jako faktický reprezentant liberijské vlády (Carl – Armon 1996: příloha Key Actors). I nadále však přetrvávaly spory o rozdělení křesel v rámci jednotlivých frakcí, mj. i proto, že se Taylor snažil ovládnout Státní radu ovlivňováním nominace dalších členů. Mediace v tomto kole jednání tedy nebyla reprezentativní, minimálně čtyři významní aktéři nebyli součástí jednání, ale splnila všechny zásadní požadavky tří hlavních stran konfliktu. Vliv mediátora byl ovšem spíše pasivní, když přistoupil na požadavky nejsilnějších aktérů, a tudíž nebyl ani nestranný, protože vědomě upřednostnil dva aktéry konfliktu (nepočítaje v to IGNU, považovanou za legitimního pokračovatele svržené liberijské vlády) proti ostatním. V průběhu jednání přetrvávaly rozsáhlé boje mezi NPFL a LPC, resp. NPFL a ULIMO-J, které byly z dohody vyloučeny.

<i>reprezentativnost mediace</i>	0
<i>prosazení požadavků aktérů</i>	1
<i>vliv mediátora</i>	0
<i>nestrannost mediátora</i>	0
<i>trvání mírové dohody</i>	0

DOHODA Z ACCRY (PROSINEC 1994)

V roce 1994 se v reakci na vyloučení z akosombského mírového procesu významně začíná angažovat také liberijská občanská společnost. Kolem padesáti organizací se spojilo do Liberijské národní konference (*LNC, Liberian National Conference*), která upozornila na minimální pokroky mírového procesu a podporu mírové Dohodě z Cotonou podmínila větším zapojením civilní sféry do činnosti LNTG. Dohodu z Akosomba totiž občanská společnost odmítala jako legitimizaci kriminálních aktů a rozdělení země mezi bojující frakce (Sesay 1996). Bezpečnostní situace v zemi se v té době opět zhoršila, protože hlavní představitelé LNC se stali terčem útoku ozbrojenců NPFL. Dohoda z Accry nicméně znamenala posun oproti Akosombu ve výrazném rozšíření spektra aktérů, neboť se k původní dohodě přidaly další čtyři bojující frakce (LDF, LPC, CRC, ULIMO-J) a občanská společnost (LNC). Mediace tedy opět byla plně reprezentativní, nicméně k nalezení trvalého a udržitelného řešení to nevedlo. Přetrvávaly spory o složení a vedení Státní rady, nakonec dle dohody se členem stal jeden zástupce NPFL, jeden zástupce ULIMO-K, jeden zástupce občanské společnosti (LNC), jeden zástupce protitaylorovské koalice (AFL, LDF, LPC, CRC, ULIMO-J) a respektovaný náčelník Tamba Tailor. Dorina Bekoeová (2005: 60) popisuje vztahy a animozity ve Státní radě, které vedly ke vzájemné zranitelnosti aktérů a nutnosti spolupracovat: ULIMO-K versus koalice (součástí byla její odštěpenecká frakce), NPFL versus koalice (součástí CRC, která se odštěpila od NPFL, a LPC, která vedla s NPFL otevřený boj), ULIMO-K versus NPFL (vedly spolu otevřenou válku), LNC versus ostatní (občanská společnost proti válečným rebelům). Uvedená situace ovšem ve výsledku znamenala, že nebyly splněny požadavky všech aktérů. Vzhledem k ustavení nového vládního orgánu lze od roku 1994 za hlavní požadavek všech aktérů považovat maximální mocenský podíl ve Státní radě, případně maximálně omezený mocenský podíl soupeřů. Situace s jedním zástupcem všech frakcí a se vztahem vzájemné zranitelnosti v zásadě splňovala tuto podmínku hlavních aktérů (NPFL, ULIMO-K, AFL). Protože zástupcem koalice byl zástupce AFL, zůstali další, sice menší, ale přesto vojensky významní

aktéři konfliktu (LDC, ULIMO-J, CRC) bez vlastního zastoupení v radě, a tudíž bez možnosti efektivního zadržování Taylorova vlivu. Spory o případné jmenování šestého člena z řad LDC ochromily činnost rady, navíc se objevily další problémy kolem předpokládaného začlenění bojovníků z jednotlivých frakcí do jednotné armády AFL, které předpokládala dohoda. Již v lednu 1995 tedy dohoda zkrachovala a boje mezi NPFL a LPC, resp. ULIMO-K vypukly nanovo. Ghanská mediace v tomto kole jednání byla vedena nestranně se snahou zapojit všechny aktéry konfliktu, byť ne se stejným vlivem ve Státní radě pro všechny, nicméně spíše pasivně bez použití hrozeb a pobídek. Jednání předpokládala, že hlavním ziskem pro participující strany bude příměří, uspořádání voleb a možnost všech ucházet se v těchto volbách o hlasy voličů.

<i>reprezentativnost mediace</i>	1
<i>prosazení požadavků aktérů</i>	0
<i>vliv mediátora</i>	0
<i>nestrannost mediátora</i>	1
<i>trvání mírové dohody</i>	0

DOHODA Z ABUJI (SRPEN 1995)

Po krachu ghanských mírových jednání situace opět uvízla na mrtvém bodě. Štafeta mediace se přenesla do Nigérie, kde byla pod kuratelou vojenské vlády Saniho Abachy v srpnu 1995 podepsána Dohoda z Abuji. Ta předpokládala reformu Státní rady a její rozšíření na šest členů. Složení zůstalo stejné jako v předchozím případě, jen koalice získala druhého zástupce (tedy po jednom zástupci NPFL, ULIMO-K, LNC, koalice–AFL, koalice–LPC a náčelník Tamba Tailor). Státní rada také získala nového předsedu, kterým se stal akademik Wilton Sankawulo (nominovaný občanskými organizacemi sdruženými v LNC), ostatních pět členů získalo pozici místopředsedy. Členové Státní rady s výjimkou předsedy na rozdíl od předchozích dohod nebyli vyloučeni z následných voleb, a tak vůbec poprvé v přechodné vládě zasedl sám Taylor nebo další frakční lídři jako Alhaji Kromah nebo George Boley (LPC). Menší ozbrojené skupiny bez zastoupení v radě získaly zastoupení v přechodné vládě. Každý signatář dohody tedy získal podíl na moci skrze Státní radu nebo vládu. Souběžně s ustavením nové rady měl začít proces odzbrojování a v srpnu 1996 se měly konat nové volby (Dupuy – Detzel 2007: 23). Mediace probíhala i přes nigerijské vedení nestranně (zřejmě v důsledku výměny v čele vojenské vlády, nový nigerijský lídr Abacha neměl takové osobní vazby s Taylorem jako jeho předchůdce Babangida), nicméně relativně pasivně. Záhy se však ukázalo, že kombinace akademika v čele Státní rady se zapojením lídrů rebelských skupin není nosným elementem míru; Sankawulo byl příliš slabý lídr a vedení ve Státní radě se fakticky ujali Charles Taylor (NPFL) a Alhaji Kromah (ULIMO-K). Obě doposud zneprátelené skupiny dokonce v radě začaly spolupracovat, proti nim naopak začaly spolupracovat ULIMO-J, AFL a LPC. Tato konstelace vedla v dubnu 1996 k rozpoutání nových bojů, nejhorších od počátku války v roce 1990.

<i>reprezentativnost mediace</i>	1
<i>prosazení požadavků aktérů</i>	1
<i>vliv mediátora</i>	0
<i>nestrannost mediátora</i>	1
<i>trvání mírové dohody</i>	0

DOHODA Z ABUJI II (SRPEN 1996)

V srpnu 1996 tak došlo k revizi Dohody z Abuji (Abuja II), která provedla další reformy institucí a do čela Státní rady dosadila bývalou senátorku Ruth Perryovou, ostatní členové rady zůstali dle předchozí dohody. Dohoda stanovila nový časový plán pro

odzbrojení, které mělo proběhnout souběžně s ustavením nové Státní rady, a pro přípravu voleb. Druhé abujské dohody se účastnili stejně jako předchozích kol všichni aktéři, kteří získali pozice ve Státní radě nebo ve vládě. Tím byla splněna jak podmínka reprezentativnosti mediace, tak požadavky jednotlivých aktérů. Mediace nadále probíhala ze strany Nigérie velmi nestranně s cílem nalézt konečné řešení dlouhého a pro všechny strany únavného konfliktu. Z tohoto pohledu je naprosto zásadním průlomem do poslední fáze jednání jasné stanovení sankcí za porušení dohody a narušování mírového procesu, které se staly vůbec poprvé během první liberijské války součástí dohody. Mezi sankce stanovené dohodou patřilo například omezení nebo zákaz cestování, obstarání majetku lídrů, vyloučení z plánovaných voleb, omezení svobody pohybu nebo omezení užívání vzdušného prostoru a teritoriálních vod zemí ECOWAS (Aning 1999: 10). Finální podobu dohody tak lze charakterizovat jako určitý výměnný obchod: mediátoři přistoupili na zapojení válčících stran do přechodného nejvyššího státního orgánu a na možnost jejich kandidatury v plánovaných volbách, na druhou stranu ale stanovili přísné sankce pro případ, že by strany konfliktu využily tohoto postavení k narušování implementace mírové dohody. Dodržování mírové dohody měla monitorovat neutrální mezinárodní mise UNOMIL. Vysoké odhodlání regionálního i mezinárodního společenství uplatnit tyto sankce, a dosáhnout tak míru se ukázalo jako velmi silná pobídka k dodržení dohody, na jejímž základě pak byly v červenci 1997 uspořádány volby (Dupuy – Detzel 2007: 22). V souladu s ustanovením dohody bylo během roku 1997 odzbrojeno asi 70 % bojovníků, lídři některých frakcí opustili zemi. Volby zcela jistě neproběhly bez problémů, washingtonský think tank *Africa Faith and Justice Network* je hodnotí jako ne zcela svobodné a spravedlivé a nevyhovující standardům demokratických svobod (Africa Faith and Justice Network 1997). I přes atmosféru strachu, v níž volby probíhaly, však jsou volby všeobecně hodnoceny jako transparentní, relativně svobodné a spravedlivé i jako finální krok na cestě k ukončení první občanské války (Friends of Liberia 1997). Taylor ve volbách zvítězil mj. díky svým finančním prostředkům a masivní kampani v rádiu, navíc měl proti sobě mnoho kandidátů, z nichž žádný nedosahoval všeobecné reputace jako on (Africa Faith and Justice Network 1997). Předpoklad voličů, že zvolení Taylora přinese zemi klid, se do značné míry naplnil, i přes některé pokračující drobné střety. Mírové uspořádání vydrželo do dubna 1999, kdy se poražené protitaylorovské skupiny sdružily v sousední Guineji, překročily hranici a svým postupem na Monrovii zahájily druhou občanskou válku, která naplno vypukla v roce 2000. Bezprostřední příčinou vypuknutí druhé občanské války však nebyla mírová dohoda z roku 1996 jako taková, ale spíše na jedné straně neschopnost či nezájem Taylorovy vlády zahájit poválečnou rekonstrukci země a na druhé straně nesmyslně rychlé stažení mezinárodního společenství z liberijského dění namísto pečlivého monitoringu poválečné situace a dodržování mírové dohody všemi aktéry. Křehký mír nicméně v Libérii vydržel bez jednoho měsíce čtyři roky, než došlo k obnovení těžkých bojů.

<i>reprezentativnost mediace</i>	1
<i>prosazení požadavků aktérů</i>	1
<i>vliv mediátora</i>	1
<i>nestrannost mediátora</i>	1
<i>trvání mírové dohody</i>	1

VÝSLEDEK ANALÝZY

Výsledek analýzy příčin mediace shrnuje následující pravdivostní tabulka, v níž je uvedeno šestnáct možných kombinací jednotlivých příčin, kterými jsou: reprezentativnost mediace (R), prosazení požadavků aktérů (P), vliv mediátora (V) a nestrannost mediátora (N), počet případů v dané kombinaci a výsledek dané kombinace ve vztahu k dosažení míru (M).

Tabulka č. 1: Možné kombinace příčin dosažení míru

R	P	V	N	počet	M
0	0	0	0	0	?
0	0	0	1	1	0
0	0	1	0	0	?
0	0	1	1	1	0
0	1	0	0	1	0
0	1	0	1	0	?
0	1	1	0	0	?
0	1	1	1	2	0
1	0	0	0	0	?
1	0	0	1	1	0
1	0	1	0	5	0
1	0	1	1	0	?
1	1	0	0	0	?
1	1	0	1	1	0
1	1	1	0	0	?
1	1	1	1	1	1

Již na první pohled jsou z tabulky zřejmé dva základní limity analýzy. Prvním je takzvaný problém omezené rozmanitosti (*limited diversity*), kdy ze šestnácti možných kombinací příčin je v analýze přítomno jen osm kombinací. Druhým je pak problém vyplývající z podstaty zkoumaného předmětu, že pouze jedna kombinace má pozitivní výsledek, kterým je dosažení míru. Výsledek analýzy tohoto jediného případu úspěšné mediace tedy ve formálním booleovském zápise, kdy velké písmeno představuje přítomnost příčiny, malé písmeno představuje nepřítomnost příčiny, součin představuje logický průnik příčin (A) a znaménko + představuje logické sjednocení příčin (OR), je

$$M = R P V N,$$

tedy mediace vede k úspěšnému konci pouze za předpokladu současného splnění všech čtyř příčin. Z toho můžeme odvodit, která ze zkoumaných příčin je nutnou a/nebo postačující podmínkou. Příčina je současně nutná a postačující podmínka, pokud je to jediná příčina vedoucí k výsledku a je to jednotlivá příčina, nikoliv kombinace příčin; příčina je postačující, ale nikoliv nutná podmínka, pokud vede k výsledku, ale není to jediná příčina vedoucí k výsledku; příčina je nutná, ale nikoliv postačující podmínka, pokud v kombinaci s jinými příčinami vede k výsledku a je přítomná ve všech kombinacích vedoucích k výsledku; a příčina není ani nutná, ani postačující podmínka, pokud je přítomná pouze jako součást kombinace příčin vedoucí k výsledku (Ragin 1987: 99). Z výsledku analýzy tedy všechny čtyři příčiny vycházejí jako podmínky nutné, ale nikoliv postačující, protože ve vzájemné kombinaci vedou k úspěšné mediaci, ale samy o sobě již nikoliv. Mezi nutnou podmínkou a výsledkem je vztah replikace ($X \leftarrow Y$), který můžeme vyjádřit větou: Jen když bude mediace reprezentativní / když mediace splní

požadavky aktérů / když mediátor bude aktivní / když mediátor bude nestranný, bude mediace úspěšná (jinými slovy mediace bude úspěšná jen a tehdy, nastane-li daná příčina, přičemž ale tato příčina nemusí vždy vést nutně k pozitivnímu výsledku). V případě postačující podmínky je mezi příčinou a výsledkem vztah implikace ($X \rightarrow Y$), který můžeme vyjádřit větou: Vždy, když bude mediace reprezentativní / když mediace splní požadavky aktérů / když mediátor bude aktivní / když mediátor bude nestranný, bude mediace úspěšná (jinými slovy mediace bude úspěšná vždy, když nastane daná příčina, ovšem nevylučuje to, že může být úspěšná, i pokud nastane jiná příčina). Pokud je příčina současně nutnou a postačující podmínkou, potom je mezi příčinou a výsledkem vztah ekvivalence ($X \leftrightarrow Y$). Sledované příčiny reprezentativnost mediace, splnění požadavků, vliv mediátora a nestrannost mediátora jsou tedy z pohledu analýzy nutné, ale nikoliv postačující podmínky.

Výsledek analýzy je nicméně výrazně zkreslen faktem, že ze třinácti případů pouze jeden vykazuje pozitivní výsledek. Vzhledem k tomu je proto vhodné provést i negativní analýzu, tedy hledání příčin, které nevedou k pozitivnímu výsledku. Pro tento případ provedeme překódování výsledku, který bude mít název *obnovení bojů* (B) a bude vyjadřovat, zda došlo do kritické hodnoty 28 měsíců k obnovení bojů (hodnota 1), nebo nikoliv (0). Vznikne tak následující pravdivostní tabulka:

Tabulka č. 2: Možné kombinace příčin obnovení bojů

R	P	V	N	počet	B
0	0	0	0	0	?
0	0	0	1	1	1
0	0	1	0	0	?
0	0	1	1	1	1
0	1	0	0	1	1
0	1	0	1	0	?
0	1	1	0	0	?
0	1	1	1	2	1
1	0	0	0	0	?
1	0	0	1	1	1
1	0	1	0	5	1
1	0	1	1	0	?
1	1	0	0	0	?
1	1	0	1	1	1
1	1	1	0	0	?
1	1	1	1	1	0

V tomto případě bude opět z šestnácti možných kombinací přítomno osm, z celkem třinácti případů bude dvanáct s pozitivním výsledkem. Formule řešení v tomto případě je:

$$m = rpvN + rpVN + rPvn + rPVN + RpvN + RpVn + RPvN.$$

S výsledkem lze dále provést některé kroky dle booleovské logiky, v prvé řadě tzv. minimalizaci (Ragin 1987: 93). Tato operace označuje hledání jednodušších kombinací kauzálních příčin v případech, kdy se liší hodnota pouze jedné příčiny, aniž by to mělo vliv na výsledek. Například kombinace ABCd a ABCD se stejným výsledkem lze minimalizovat na kombinaci ABC, tzn., že pro daný výsledek je zásadní kombinace příčin A, B, C a naopak nijak nezáleží na hodnotě příčiny d/D. Zjednodušená kombinace ABC je označována za tzv. minimální implikant (*prime implicant*). Druhým krokem minimalizace je tzv. implikace (Ragin 1987: 95), která vede k odstranění redundantních minimálních implikantů, obvykle jich totiž existuje více, než je k pokrytí všech kombinací příčin z původní formule řešení nutné. Vzhledem ke komplexnosti analýzy bylo využito softwaru fs/QCA 2.0, vyvinutého pro zjednodušení aplikace této metody v sociálních vědách (Ragin et al. 2006, 2008). Po zadání dat je výsledkem zjednodušení formule řešení:

$$m = rpN + RvN + rVN + pvN + rPvN + RpVn.$$

Jde o tzv. komplexní řešení, které do analýzy nezahrnuje případy bez empirických dat. Žádná z příčin není nutnou podmínkou, protože každá z příčin se v některých kombinacích vyskytuje jako přítomná, v jiných jako nepřítomná, přesto všechny kombinace vedou k výsledku obnovení bojů. Žádná z příčin v tomto řešení není sama o sobě ani postačující podmínkou k výsledku obnovení bojů. Pro analýzu postačujících podmínek lze dále provést test dostatečnosti (Ragin 2000: 132 an.), který sleduje nejen šestnáct kombinací čtyř příčin, ale všech osmdesát možných kombinací jednotlivých příčin ve čtveřici, trojici, dvojici i samostatně. Ragin rozlišuje dva druhy těchto testů, pravděpodobnostní a pravdivostní. Pro menší počet případů se hodí test pravdivostní, v němž všechny případy dané kauzální kombinace musí vykazovat pozitivní výsledek. Tento test lze provést ve dvou variantách, kdy jsou do analýzy zahrnuti buď všechny kombinace s alespoň jedním případem vedoucím k pozitivnímu výsledku, nebo je stanoven práh vyžadující vyšší počet případů. Ragin (2000: 132) se vyslovuje pro stanovení prahu, ale pro menší počet případů navrhuje pouze minimální práh, tedy dva a více pozitivních případů. Vzhledem k omezenému rozsahu zde nebude znázorněna celá tabulka všech možných kombinací, ale minimálně dva pozitivní a žádný negativní případ vykazují dvě kombinace čtyř příčin, deset kombinací tří příčin, patnáct kombinací dvou příčin a čtyři samostatné příčiny. Dále bude aplikováno pravidlo zahrnutí (*containment rule*), které hledá podmnožiny v rámci množin příčin – například kombinace příčin ABCd je podmnožinou kombinace ABC (zahrnuje ABCD a ABCd), která je dále podmnožinou kombinace AB, která je dále podmnožinou příčiny A apod. Výsledkem analýzy za použití softwaru je:

$$B = r + p + v + n.$$

Absence každé příčiny je tedy ve výsledku postačující podmínkou pro to, aby došlo k obnovení bojů, a to bez ohledu na hodnoty dalších tří příčin. Jedná se o tzv. úsporné řešení, které na rozdíl od komplexního řešení nebere v potaz pouze kombinace s existujícími případy, ale na základě určitých zjednodušujících předpokladů (*simplifying assumptions*) také kombinace bez existujících případů. Poslední částí analýzy bude aplikace tzv. de Morganova zákona (Ragin 1987: 99), který umožňuje najít negaci výsledku. Logické ANO je překódováno na logické NEBO a naopak, přítomnost příčiny je překódována na absenci a naopak. Výsledkem aplikace de Morganova zákona je:

$$M = RPN$$

$$M' = r + p + v + n$$

$$B = r + p + v + n$$

$$B' = RPN$$

Vidíme tedy komplementaritu výsledku obou analýz, tj. že pro dosažení míru je každá příčina nutnou podmínkou a mír nastane jen v případě souběhu přítomnosti všech příčin, naopak pro obnovení bojů je absence každé příčiny postačující podmínkou.

Pravidlo zahrnutí vedoucí k maximálně úspornému řešení ovšem samozřejmě trpí opačným problémem než původní analýza, totiž vysokým počtem pozitivních případů a jediným negativním případem. Je proto třeba zdůraznit vliv zjednodušujících předpokladů, který je v tomto případě poměrně značný, do výsledku zahrnuje v případě příčin r, p, v čtyři z osmi kombinací, které neobsahují žádné empirické případy, v případě příčiny n se jedná dokonce o šest z osmi kombinací (zjednodušující předpoklady kódují kombinace bez empirických případů jako pozitivní výsledky).

* * *

Provedená analýza nám naznačuje možná východiska pro další studium mediace v afrických konfliktech. Analýza pozitivních případů dosažení míru vede k závěru, že sledované příčiny reprezentace mediace, splnění požadavků, vliv mediátora a nestrannost mediátora jsou všechny nutné podmínky. Tento silný závěr je nicméně ovlivněn faktem, že vychází pouze z jediného případu úspěšné mediace. Negativní analýza poskytuje ve své úsporné podobě obdobný výsledek, totiž že absence každé příčiny je sama o sobě postačující podmínkou k obnovení bojů. Komplexní řešení, které bere v potaz pouze empirická data bez zjednodušujících předpokladů, naopak ukazuje, že k obnovení bojů vede několik různých kombinací příčin a žádná z nich není ani nutnou, ani postačující podmínkou. Již v úvodu bylo řečeno, že cílem stati je uvedení problému mediace a naznačení možné metodologie pro její studium a že výsledky budou nutné pouze dílčí a předběžné. Studium dalších afrických konfliktů by mohlo zvýšit počet případů v jednotlivých kombinacích a potvrdit či vyvrátit zjištěné dílčí formule řešení. Dále je možné uvažovat o zpřesnění výsledku díky použití metody fsQCA, která umožňuje více diferencovat hodnoty příčin a mohla by vést k rozlišení významu jednotlivých podmínek pro dosažení trvalého míru. Současně je možné, že studium dalších konfliktů nebo aplikace fsQCA povedou k úpravě či doplnění sledovaných příčin. Svou roli nakonec skutečně může hrát faktor rozložení sil v terénu (viz fakt, že v důsledku postupu nových rebelských skupin NPFL v pozdní fázi konfliktu ovládala již jen asi polovinu území Libérie; Dupuy – Detzel 2007: 11), otázka definice a užití kontrolních a sankčních mechanismů, otázka reálného zájmu rebelů na dosažení míru (pokud klíčoví aktéři s dohodou nesouhlasí nebo ji podepisují pod tlakem, nebude dohoda s největší pravděpodobností naplněna; Dupuy – Detzel 2007: 26) nebo přítomnost mezinárodního společenství v období po podepsání mírové dohody. Liberijská občanská válka je názorným příkladem etického dilematu, které musí mediátoři řešit: zda při řešení konfliktu upřednostnit řád, nebo spravedlnost (Touval – Zartman 1996: 440 an.). V praxi bývá preferován řád, tj. okamžité ukončení bojů, kterého lze obvykle dosáhnout rychleji a snadněji. Namísto hledání maximální životaschopné koalice se často spíše hledá minimální vítězná koalice (Pruitt 2005: 267). Ukončení bojů by pak ale mělo být následováno třeba i několika let trvajících dalšími jednáními s cílem nalézt spravedlivé řešení. V takové situaci musí mezinárodní společenství velmi důsledně monitorovat dodržování míru a nedopustit obnovení konfliktu během hledání funkčního a trvalého řešení. Přesně v této úloze mezinárodní společenství v Libérii selhalo, když se po uspořádání voleb v roce 1997 velice rychle ze země stáhlo. Jak říká Kim Sung-Hee, „je nutné, aby mírové uspořádání postihovalo skutečnou podstatu konfliktních vztahů. Reálně jsou totiž mírové dohody často dojednány na bázi minimální přijatelné politické shody, která konflikt sice utlumí, ale nevyřeší. Dohody mění aktuální chování, ale nikoliv dlouhodobé postoje. Neřeší příčiny, kvůli kterým konflikt vznikl, a nezabývají se tím, jak obnovit poškozené vztahy“ (Kim 2005: 154). Málokdy ovšem příčiny konfliktu řeší sama mírová dohoda, právě proto je i v dalším období nutná aktivní činnost mezinárodního společenství. V průběhu bojů v Libérii se totiž ukázalo, že frakce postrádají dobrou vůli k řešení konfliktu, přechodná vláda je slabá a podpora mezinárodního společenství nedostatečná (Dunn 2003: 113). O to více se pak ukazuje nutnost přítomnosti mezinárodního

společnosti nejen v letech války a přechodu k míru, ale také v následujících letech poválečné rekonstrukce.

Nyní ale zpět k mediaci jako nástroji řešení afrických konfliktů. Důvodů, proč dvanáct mírových dohod neuspělo, je hned několik. Především je to charakter konfliktu, kdy „*přetrvávající ambicí většiny frakčních lídrů bylo stát se členem přechodné vlády a připravit si cestu do prezidentského paláce. Jakmile bude zabezpečen mír, tato nadvláda zajistí plné ovládnutí liberijských zdrojů a další hromadění ekonomického bohatství*“ (Sesay 1996). Je proto jasné, že trvalejší mír je možný pouze za předpokladu reálné dělby moci mezi válčícími stranami. Stejně tak je ale zřejmé, že ochota jednotlivých skupin k mírovému řešení a dělbě moci je obvykle velmi nízká. Zde se naskýtá značný prostor pro mediaci, která musí změnit vnímání konfliktu mezi všemi stranami tak, aby ozbrojený boj nebyl nadále první volbou zúčastněných stran. Historická zkušenost totiž ukazuje, že v případě občanských válek je pravděpodobnějším a dlouhodobě stabilnějším řešením vojenské vítězství jedné ze stran než mírové řešení (Malan – Lord 2000: 435). Mediaci zřejmě příliš nenapomáhá ani to, pokud se mediátor stane jednou ze stran konfliktu (k této diskusi viz Nathan 1999: 5 an.).

Vzhledem k tomu, že občanské války nejsou hermeticky uzavřené uvnitř původních zemí, ale ovlivňují i okolní státy a regionalizují se (Ali – Matthews 2003: 294), lze předpokládat, že i nadále bude mezinárodní společenství v řadě konfliktů zasahovat formou mediace. Výsledky analýzy i úspěšného řešení negativní analýzy potvrzují stanovou výchozí tezi, že úspěch mediace při ukončení konfliktu je závislý na zapojení všech (hlavních) aktérů konfliktu do mírových jednání, na splnění požadavků všech aktérů, na aktivním vystupování mediátora včetně použití hrozeb a pobídek (o tzv. nátlakové diplomacii, *coercive diplomacy*, viz Sisk 2002: vi, 16) a na nestranné činnosti mediátora. V případě nesplnění těchto podmínek pravděpodobně hrozí opakování liberijského scénáře, tj. podepisování nových a nových smluv a jejich nedodržování, ustavování nových orgánů s minimální mocí a dosahem, postupný rozklad státnosti, vznik nových warlordských uskupení ovládajících tu či onu část země a ekonomické plundrování a násilí.

Literatura

- Ali, Taisier – Matthews, Robert (2003): Conclusion: Conflict, Resolution, and Building Peace. In: Ali, Taisier – Matthews, Robert (eds.): *Civil wars in Africa. Roots and resolution*. Montreal: McGill-Queen's University Press, s. 288–311.
- Aning, Emmanuel Kwesi (1999): From „eco-pessimism“ to „eco-optimism“ – ECOMOG and The West African Integration Process. *African Journal of Political Science*, vol. 4, No. 1, s. 21–39.
- Bekoe, Dorina A. (2005): Mutual Vulnerability and the Implementation of Peace Agreements: Examples from Mozambique, Angola, and Liberia. *International Journal of Peace Studies*, Vol. 10, No. 2, s. 43–68.
- Bercovitch, Jacob (1999): Mediation in International Conflict. An Overview of Theory, a Review of Practice. In: Zartman, William – Rasmussen, Lewis (eds.): *Peacemaking in International Conflict. Methods and Techniques*. 2nd ed. Washington: United States Institute of Peace Press, s. 125–153.
- Dunn, Elwood (2003): The Civil War in Liberia. In: Ali, Taisier – Matthews, Robert (eds.): *Civil Wars in Africa. Roots and Resolution*. Montreal: McGill-Queen's University Press, s. 88–121.
- Dupuy, Kendra – Detzel, Julian (2007): *Power-sharing and Peacebuilding in Liberia. Power-sharing Agreements, Negotiations and Peace Processes*. Oslo: Center for the Study of Civil War.
- Fortna, Virginia Page (2004): Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace After Civil War. *International Studies Quarterly*, Vol. 48, No. 2, s. 269–292.
- Gurses, Mehmet – Rost, Nicolas – McLeod, Patrick (2005): *Mediating Civil War Settlements and the Duration of Peace*, <<http://www.cas.unt.edu/~mg003/Gurses-Rost-McLeod-II.pdf>>. Ověřeno 16. 3. 2011.
- Karlas, Jan (2008): Komparativní případová studie. In: Drulák, Petr (ed.): *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, s. 62–91.
- Kim, Sung Hee (2005): The Role of Vengeance in Conflict Escalation. In: Zartman, William – Fauré, Guy Olivier (eds.): *Escalation and Negotiation in International Conflicts*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 141–162.
- Kouba, Karel (2010): Recenze: RIHOUX, Benoit; RAGIN, Charles C. et al. (2009). *Configurational Comparative Methods. Qualitative Comparative Analysis (QCA) and Related Techniques*. London: Sage Publications. 209 s. ISBN 978-1-4129-4235-5. *Acta Politologica*, Vol. 2, No. 1, s. 71–74.

- Lehtinen, Terhi (2002): Liberia: From Bloody War to a Warlord State. In: Kivimäki, Timo – Laakso, Liisa (eds.): *Agents, Motives and Instruments: An Atlas of African Conflicts*. Copenhagen: Conflict Transformation Service, s. 145–156.
- Malan, Mark – Lord, Christopher (eds., 2000): *Prague to Pretoria. Towards a Global Consensus on the Military Doctrine of Peace Support Operations*. Prague and Pretoria: Institute of International Relations and Institute for Security Studies.
- Nathan, Laurie (1999): When Push Comes to Shove. The Failure of International Mediation in African Civil Wars. *Track Two*, Vol. 8, No. 2, s. 1–23.
- Nugent, Paul (2004): *Africa Since Independence*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Pruitt, Dean (2005): Escalation, Readiness for Negotiation, and Third-Party Functions. In: Zartman, William – Fauré, Guy Olivier (eds.): *Escalation and Negotiation in International Conflicts*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 251–270.
- Ragin, Charles C. (1987): *The Comparative Method: Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Ragin, Charles C. (2000): *Fuzzy-Set Social Science*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ragin, Charles C. – Drass, Kriss A. – Davey, Sean (2006): *Fuzzy-Set/Qualitative Comparative Analysis 2.0*. Tucson: University of Arizona, Department of Sociology, <<http://www.u.arizona.edu/~cragin/fsQCA/software.shtml>>. Ověřeno 25. 3. 2011.
- Ragin, Charles C. – Strand, Sarah – Rubinson, Claude (2008): *User's Guide to Fuzzy-Set / Qualitative Comparative Analysis*. Tucson: University of Arizona, Department of Sociology, <<http://www.u.arizona.edu/~cragin/fsQCA/download/fsQCAManual.pdf>>. Ověřeno 25. 3. 2011.
- Schneider, Carsten Q. – Wagemann, Claudius (2010): Standards of Good Practice in Qualitative Comparative Analysis (QCA) and Fuzzy-Sets. *Comparative Sociology*, Vol. 9, No. 3, s. 397–418.
- Sisk, Timothy (2002): *Leveraging for Peace in Liberia: Options and Recommendations*. Washington: Academy for Educational Development, <<http://www.aed-ccsg.org/resources/reports/liberia.pdf>>. Ověřeno 8. 12. 2010.
- Touval, Saadia – Zartman, William (1996): International Mediation in the Post-Cold War Era. In: Crocker, Chester, Hampson, Fen – Aall, Pamela (eds.): *Managing Global Chaos*. Washington: United States Institute of Peace Press, s. 445–461.
- Wagemann, Claudius – Schneider, Carsten Q. (2010): Qualitative Comparative Analysis (QCA) and Fuzzy-Sets: Agenda for a Research Approach and a Data Analysis Technique. *Comparative Sociology*, Vol. 9, No. 3, s. 376–396.
- Waisová, Šárka (2005): *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.
- Zartman, William (1999): Toward the Resolution of International Conflicts. In: Zartman, William – Rasmussen, Lewis (eds.): *Peacemaking in International Conflict. Methods and Techniques*. 2nd ed. Washington: United States Institute of Peace Press, s. 3–19.
- Zartman, William – Fauré, Guy Olivier (2005): The Dynamics of Escalation and Negotiation. In: Zartman, William – Fauré, Guy Olivier (eds.): *Escalation and Negotiation in International Conflicts*. Cambridge: Cambridge University Press, str. 3–19.
- Zartman, William – Fauré, Guy Olivier (eds., 2005): *Escalation and Negotiation in International Conflicts*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Zartman, William – Rasmussen, Lewis (eds., 1999): *Peacemaking in International Conflict. Methods and Techniques*. 2nd ed. Washington: United States Institute of Peace Press.

Dokumenty

- Africa Faith and Justice Network (1997): Liberia: „The End Justifies the Means“, zpráva ze srpna 1997, citována v článku *Liberia: Election Commentary* na African Studies Center University of Pennsylvania, <http://www.africa.upenn.edu/Urgent_Action/apic_81697.html>. Ověřeno 7. 12. 2010.
- Alao, Charles Abiodun (1996): Commentary on the Accords. In: Carl, Andy – Armon, Jeremy (eds., 1996): *The Liberian Peace Process: 1990–1996*. Accord, Issue 1. London: Conciliation Resources, nestránkováno, <<http://www.c-r.org/our-work/accord/liberia/contents.php>>. Ověřeno 8. 12. 2010.
- Carl, Andy – Armon, Jeremy (eds., 1996): *The Liberian Peace Process: 1990–1996*. Accord, Issue 1. London: Conciliation Resources, <<http://www.c-r.org/our-work/accord/liberia/contents.php>>. Ověřeno 8. 12. 2010.
- Friends of Liberia (1997): Liberia's Special Elections Preliminary Statement of Findings, zpráva z července 1997, citovaná v článku *Liberia: Election Commentary* na African Studies Center University of Pennsylvania, <http://www.africa.upenn.edu/Urgent_Action/apic_81697.html>. Ověřeno 7. 12. 2010.
- Keesing's Worldwide (1990a): Rebel successes – Advance into Monrovia. *Keesing's Record of World Events*, Vol. 36, No. 7–8, s. 37601–37602.
- Keesing's Worldwide (1990b): Death of Doe – Continuing fighting. *Keesing's Record of World Events*, Vol. 36, No. 9, s. 37699–37700.
- Keesing's Worldwide (1990c): Offensive by ECOWAS force. *Keesing's Record of World Events*, Vol. 36, No. 10, s. 37766.
- Keesing's Worldwide (1991a): Formal signing of ceasefire monitoring agreement. *Keesing's Record of World Events*, Vol. 37, No. 2, s. 37994.

MEDIACE V OBČANSKÉ VÁLCE V LIBÉRII

- Keesing's Worldwide (1991b): Stalemate at all-party conference. *Keesing's Record of World Events*, Vol. 37, No. 3, s. 38085.
- Keesing's Worldwide (1991c): ULIMO rejection of Yamoussoukro agreement. *Keesing's Record of World Events*, Vol. 37, No. 11, s. 38562.
- Keesing's Worldwide (1992a): Vice-presidency offer to Taylor. *Keesing's Record of World Events*, Vol. 38, No. 2, s. 38753–38754.
- Keesing's Worldwide (1992b): Fighting in Monrovia. *Keesing's Record of World Events*, Vol. 38, No. 10, s. 39131.
- Keesing's Worldwide (1993): Peace agreement. *Keesing's Record of World Events*, Vol. 39, No. 7–8, s. 39545.
- Sesay, Max Ahmadu (1996): Bringing Peace to Liberia. In: Carl, Andy – Armon, Jeremy (eds.): *The Liberian Peace Process: 1990–1996*. Accord, Issue 1. London: Conciliation Resources, nestránkováno, <<http://www.c-r.org/our-work/accord/liberia/contents.php>>. Ověřeno 8. 12. 2010.

Poznámka

Děkuji oponentům článku za jejich cenné kritické připomínky k první verzi textu a dále děkuji šéfredaktorovi Mezinárodních vztahů Ing. Vítu Benešovi, Ph.D., za jeho rady jak k formální, tak k obsahové stránce textu.